

DARTINA

Serie nouă, anul 3, nr. 31, noiembrie 2016

www.cctb.ro

**Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T.Burada”
al Consiliului Județean Constanța**

foto: Sergiu GHEORGHE

Cuprins

03	15	28
Teatrul constănțean la 65 de ani	Folclor Literar - Poezia obiceiurilor calendaristice tradiționale. Repertoriu de iarnă	Povestea vorbelor - Altă căciulă
04	18	30
Repere istorice - 14 noiembrie 1878 – Ziua revenirii oficiale a Dobrogei la Statul Modern Român	Gheorghe L. Dimitriu - O personalitate aproape necunoscută a Constanței	Portret de artist fotograf – Antonio Parazar
07	22	33
Eveniment aniversar - Sărbătoarea Dobrogei în dans și cântec românesc	„Pilde și povețe” alcătuite de Pan Halippa sau despre „Întâia carte moldovenească de citire” a basarabenilor (Chișinău 1908)	„Români și Români Buni”.
11	25	35
Însemnări - Derwent – mai mult decât o mănăstire	Evocări - Ziua Veteranilor	Arte Vizuale - Proiectul (Hărțile Timpului) - Tehnici Arhaice - Ardere Experimentală Ceramică, Muzeul de Arheologie Mangalia - August 2016
13	27	39
Teatru Popular, Ritual, Ceremonial și Spectacol	Sfârșit de toamnă și un copac alb	La despărțirea de un Profesor

Datina, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: Prof. DOINA VOIVOZEANU, **DIRECTOR ADJUNCT:** SILVIA ȚIGMEANU
REDACTOR ȘEF: conf.univ. dr. AURELIA LĂPUȘAN, **REDACTORI:** ADINA BOCAI, IULIA PANĂ, DAN COJOCARU

CONSILIUL ȘTIINȚIFIC:
dr. LAVINIA DUMITRAȘCU, dr. SORIN COLESNIUC, dr. CRISTINA LAZĂR, dr. IOAN ADAM

DIRECTOR ECONOMIC: Alina ONEL
Tehnoredactor: Gabriel VOICU
Corectură: Daniela COJOCEA

Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T.Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina
Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușeanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com

Centrul cultural județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța	
Bd. Tomis nr. 110	Bd. I.C. Bratianu nr. 68
Tel./Fax: 0241 61 92 93	Tel: 0241 61 88 42
E-mail:office@scoalaarte.ro	E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

Teatrul constănțean la 65 de ani

■ Aurelia LĂPUȘAN

E mult e puțin? Ce înseamnă 65 de ani în viața unui oraș?

Amintirile noastre sunt intrinsec legate de teatru. Cu el am crescut, cu el am învățat drumurile vieții. Teatrul însuși a devenit un pivot al culturii. Construcția instituțională ca atare s-a impus în Cetate. A devenit element identitar. Patrimoniu.

Poate cea mai valoroasă dintre moșteniri, alături de școala care ne-a modelat și format în spiritul culturii autentice. Căci arta dramatică de la Pont s-a impus prin strălucita pleiadă de actori care au ilustrat scena în toți acești ani. Prin talentul și forța cu care au luptat să reziste, să spună, să dea viață vieții de dincolo de scenă.

Să privim în urmă. Anul 1952. Ziua de 7 noiembrie. Defilări în toată țara, osanale marelui popor eliberator. La Constanța se petrece un eveniment cultural deosebit. Fostul amfiteatru al Liceului "Mircea cel Bătrân" este amenajat, schimbându-i-se fațada - un portic cu șase pilaștri și un vestibul, sala având 500 locuri primind destinația de teatru. Botezat "Filimon Sârbu". La inaugurare participă membrii comitetului de partid, consulul sovietic. Director de scenă - Ion Dicu. Premiera piesei "Ruptura" de Boris Lavrentiev. Printre interpreți, în rolurile principale, Toma Caragiu, Dem Psatta, Zoe Caraman, Constantin Morțun, Romeo Profit, Grigore Dumitru, Petre Simionescu.

Era, de fapt, cea de-a treia stagiune a noii instituții constănțene, primul spectacol care avea să inaugureze teatrul nostru fusese "O scrisoare pierdută" de I.L. Caragiale, în regia lui Nicu Kirițescu. Repetițiile s-au făcut, începând din 15 ianuarie 1951, la București, în sălile Teatrului Național sub oblăduirea directorilor acestui lăcaș de cultură numiți Zaharia Stancu și Chiril Economu, cel de-al doilea fiu al Constanței.

La 2 mai 1951 a fost prima reprezentație a cunoscutei comedii prezentată în sala "Elpis", cea mai veche sală de spectacol din oraș, aparținând comunității elene. Cel de-al doilea spectacol pus în scenă la noul teatru a fost tot o piesă românească, "Ziua cea mare" de Maria Banuș. Peste un an noul director al instituției, Gheorghe Munteanu, făcea bilanțul: 234 spectacole cu peste 85.000 spectatori.

Anii au trecut cu urcușuri și mai apoi cu coborâșuri. Teatrul Constanței a depins mereu de voința autorităților vremelnice.

Dar Teatrul Constanței a rezistat prin tot ce au clădit actorii, oameni puternici, talentați, cu o mare responsabilitate civică.

Lor li se cuvin astăzi aplauze, recunoștința și prețuirea Cetății.

14 noiembrie 1878 – Ziua revenirii oficiale a Dobrogei la Statul Modern Român

■ Cercetător științific doctor Sorin Marcel COLESNIUC

Procesul unirii naționale a românilor, desăvârșit în ziua de 1 decembrie 1918, s-a desfășurat pe parcursul mai multor etape. Prima a fost cea de la 24 ianuarie 1859, când Principatele Române - Moldova și Muntenia - s-au unit sub conducerea domnitorului Alexandru Ioan Cuza. Domnia lui Cuza a durat doar șapte ani (24 ianuarie 1859 – 11 februarie 1866), dar în acea perioadă au fost puse bazele dezvoltării moderne a României. În aprilie 1866, Principele Carol de Hohenzollern Sigmaringen a devenit domnitorul Principatelor Române.

În anii 1877–1878 s-a desfășurat conflictul militar dintre Imperiul țarist și Imperiul otoman, al cărui principal scop a fost reorganizarea Țărilor Balcanice. România a intrat în război pentru a-și cuceri, pe câmpul de luptă, independența proclamată în ziua de 9 mai 1877. La Congresul de pace de la Berlin, desfășurat în perioada 13 iunie – 13 iulie 1878, a fost recunoscută independența României, dar în mod condiționat. Dobrogea de Nord (cu Delta Dunării și Insula Șerpilor) a intrat în componența

statului român, însă, în schimbul ei, Rusia a luat statului român cele trei județe din sudul Basarabiei: Cahul, Bolgrad și Ismail.

Așadar, Congresul de pace de la Berlin a recunoscut dreptul istoric al României asupra Dobrogei. De ce drept istoric? Pentru că Mircea cel Bătrân (1386-1418), domnitorul Țării Românești, își întinsese stăpânirea până la Marea Neagră. După moartea sa, Dobrogea a intrat în componența Imperiului otoman, însă teritoriul ei nu a fost integrat total structurilor noului stăpân. Până în secolul al XVIII-lea, ea nu a fost decât o provincie de margine a imperiului. Populația românească a continuat să viețuiască atât în mediul rural, cât și în cel urban. Sunt opinii conform cărora Vlad Tepeș și Mihai Viteazul au stăpânit și ei părți din Dobrogea, pentru scurte perioade de timp.

Contactele cu Țara Românească, Moldova și Ardealul au continuat să existe și datorită transumanțelor ciobanilor, unii dintre ei stabilindu-se definitiv în Dobrogea. Legăturile cu românii

Trecerea Dunării la 1878

din Regat s-au intensificat mai ales după revoluția pașoptistă. În școli și biserici, lupta pentru drepturile naționale a devenit tot mai evidentă. Ion Ionescu de la Brad menționează, în lucrările sale că, la mijlocul secolului al XIX-lea, existau sate românești izolate pe malul drept al Dunării, în zona Deltei și în Munții Măcinului.

Școala dobrogeană, cu sprijinul unor cărturari ardeleni, a reușit să păstreze viu spiritul românesc. Nifon Bălășescu, originar din Sibiu, a fost numit, în anul 1870, de către autoritățile otomane, director al școlilor românești din Dobrogea. El a rămas în istorie ca fondator a 25 de școli românești, cele mai multe fiind înființate în nordul Dobrogei.

După cum am precizat deja, la finalul Conferinței de pace de la Berlin, care a pus capăt războiului ruso-turc din anii 1877 - 1878, României i-a fost recunoscută independența și a primit Dobrogea, cu Delta Dunării și Insula Șerpilor. Pregătirile pentru unirea cu România au început pe la mijlocul lunii octombrie 1878, când a fost promulgată și o lege pentru reintegrarea Dobrogei. În ziua de 10 noiembrie 1878, Domnitorul Carol I a prezidat întrunirea Consiliului de Miniștri, în care au fost stabilite normele pentru *luarea în stăpânire a Dobrogei și pentru primele organizări*.

În ziua de 13 noiembrie, Principele Carol I și prim-ministrul Ion C. Brătianu au stabilit ultimele dispoziții pentru intrarea armatei române în Dobrogea. Împreună cu Mihail Kogălniceanu, Domnitorul a elaborat o Proclamație către locuitorii Dobrogei și un Ordin de zi către armată. Documentele prezintă principiile și modul de reintegrare a Dobrogei la statul modern român. În calitate de prefecți au fost numiți: Remus Opreanu la Constanța și George Ghica la Tulcea. N. Catargiu a fost desemnat responsabil cu trecerea teritoriului dintre Dunăre și Marea Neagră în stăpânire românească.

În dimineața zilei de 14 noiembrie 1878, Domnitorul Carol I, după ce a călătorit o noapte întreagă, a ajuns la Brăila. Acolo a fost primit de: Ion C. Brătianu, generalul G. Angelescu - comandantul Diviziei militare ce urma să intre în Dobrogea, prefectul județului, primarul Brăilei și consilieri locali, precum și numeroși cetățeni ai orașului.

În cadrul festivităților organizate s-au ținut mai multe discursuri, iar episcopul Dunării de Jos a oficiat un *Te-deum*. Cu acest prilej, s-a dat citire celor două documente: *Proclamația către dobrogeni și Înalt ordin de zi către armată*. Proclamația poate fi considerată ca fiind, în aceeași măsură, o afirmare a deciziilor prin care statul român lua în stăpânire Dobrogea, o asigurare a respectării legilor țării,

a religiei minorităților din această provincie și a proprietăților, a ordinei și disciplinei, dar și un îndemn la colaborare cu autoritățile statului român. La final, Carol I a străbătut orașul Brăila în fruntea trupelor militare și în aplauzele cetățenilor.

După festivități, oficialitățile, împreună cu Principele Carol I și cu prim-ministrul Ion C. Brătianu, s-au imbarcat pe vasul *Ștefan cel Mare* și au debarcat în Dobrogea, la Ghecet, unde au fost întâmpinați de numeroși dobrogeni: români, turci, tătari și bulgari. De la Ghecet, Carol I s-a întors în capitală pentru a deschide întrunirea Corpurilor Legiuitoare, însă nu înainte de a ura *Drum bun!* trupelor militare care plecau spre Măcin. Autoritățile civile și militare ale statului român au ajuns la Măcin, apoi la Babadag, după care, în ziua de 18 noiembrie, au intrat în Tulcea. În orașul Constanța au ajuns în ziua de 23 noiembrie 1878, când au fost organizate noi festivități.

Așadar, ziua de 14 noiembrie reprezintă ziua revenirii oficiale a Dobrogei la statul modern român și toți dobrogenii ar trebui să fie conștienți de importanța acestei zile din istoria românilor. Este ziua în care, la Brăila, în anul 1878, s-au desfășurat festivitățile prilejuite de punerea în aplicare a Art. 46 al Tratatului de la Berlin, prin care teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră revenea la patria-mamă. Unirea Dobrogei cu România reprezintă a doua etapă în procesul de unire națională a românilor, urmând ca desăvârșirea unității naționale să aibe loc peste patru decenii, la Alba Iulia, la 1 decembrie 1918.

În anii următori, marcarea revenirii Dobrogei la statul modern român s-a făcut la date diferite: 14 noiembrie la Tulcea și 23 noiembrie la Constanța. În anul 1903, la împlinirea unui sfert de secol de la eveniment, atât la Constanța, cât și la Tulcea, festivitățile au fost organizate în ziua de 14 noiembrie. Ziua sărbătoririi a fost cu totul alta la împlinirea a jumătate de secol de la Unirea Dobrogei cu România. Semicentenarul a fost sărbătorit în întreaga țară, nu numai în Dobrogea, însă la data de 28 octombrie 1928. De remarcat este faptul că, după 50 de ani de la realipire, Dobrogea devenise una dintre cele mai prospere regiuni ale României.

Abia în urmă cu un an, prin Decretul nr. 742 din 5 octombrie 2015, a fost promulgată Legea nr. 230 din 6 octombrie 2015 privind instituirea zilei de 14 noiembrie – Ziua Dobrogei. Legea a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 750/7 din octombrie 2015. La Art. 1 din lege este prevăzut: „(1) Se instituie ziua de 14 noiembrie – Ziua Dobrogei. (2) Sărbătorirea anuală a zilei Dobrogei poate fi marcată de

autoritățile centrale și locale, precum și de instituțiile publice de cultură din țară și străinătate, prin organizarea unor programe și manifestări cu caracter științific.”

Dar, chiar dacă nu a existat o lege în acest sens, respectul și dragostea față de istoria locală nu i-a împiedicat pe istoricii dobrogeni să marcheze ziua realipirii Dobrogei la România. Astfel, pe parcursul a mai mulți ani (înainte de adoptarea legii din anul 2015), m-am aflat și eu printre cei care au avut inițiativa organizării unor manifestări cultural-științifice dedicate momentului revenirii Dobrogei la patria-mamă. În colaborare cu instituții de învățământ și instituții de cultură din Mangalia și din județul Constanța, am organizat mai multe simpozioane, la care au participat (de fiecare dată) și numeroși elevi. Mass-media a prezentat simpozioanele pe care le-am organizat la Muzeul „Callatis” în anii: 2011¹, 2012², 2013³ și 2014⁴.

În discursurile pe care le-am susținut, cu prilejul manifestărilor cultural-științifice pe care le-am organizat, am menționat, printre altele: „Ziua de 14 noiembrie 1878 este o zi deosebit de importantă pentru istoria Dobrogei: este ziua în care teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră a reintrat, oficial, în componența statului modern român. Și pentru că puțini dobrogeni cunosc acest important

eveniment din istoria Dobrogei, am considerat că avem obligația morală, în special pentru tânăra generație, să organizăm acest simpozion. Așa cum, pentru românii din Ardeal, ziua de 1 decembrie 1918 reprezintă cea mai importantă zi din istoria Transilvaniei, la fel și pentru românii din Dobrogea, ziua de 14 noiembrie 1878 ar trebui să reprezinte cea mai importantă zi din istoria Dobrogei.”⁵

Mi-ar plăcea să cred că, prin organizarea manifestărilor cultural-științifice la Muzeul „Callatis” din Mangalia sau la instituțiile de învățământ din localitate, pe parcursul anilor 2011 – 2014, și, prin mediatizarea simpozioanelor organizate, am contribuit, într-o anumită măsură, la conștientizarea importanței zilei de 14 noiembrie 1878 în rândul dobrogenilor, dar și la formarea unui curent de opinie care a dus, în cele din urmă, la adoptarea unei legi în Parlamentul României, prin care ziua de 14 noiembrie a devenit oficial, în anul 2015, Ziua Dobrogei.

¹ <http://www.telegrafonline.ro/ziua-dobrogei-marcata-la-constantia-si-mangalia>; <http://www.ziuaconstantia.ro/informatii/muzeu/14-noiembrie-ziua-dobrogei-80880-349243.html>; <http://m.cugetliber.ro/stiri-cultura-educatie-simpozion-dedicat-zilei-dobrogei-la-muzeul-callatis-111940>;

² <http://www.mangalianews.ro/2012/11/un-nou-simpozion-la-muzeul-callatis/>; <http://observator.ro/14-noiembrie-1878-reintegrarea-dobrogei-la-statul-modern-roman-172928.html>; <http://www.ziuaconstantia.ro/stiri-calde/stiri-calde/ziua-dobrogei-a-fost-sarbatorita-la-muzeul-callatis-99153.html>; <http://editiadesud.ro/?p=5012>;

³ <http://www.agerpres.ro/comunicate/2013/11/14/comunicat-de-presa-muzeul-de-arheologie-callatis-mangalia-19-34-51>; <http://observator.ro/14-noiembrie-ziua-unirii-dobrogei-cu-romania-229840.html>; <http://www.mangalianews.ro/2013/11/14-noiembrie-ziua-unirii-dobrogei-cu-romania/>;

⁴ <http://www.telegrafonline.ro/ziua-dobrogei-marcata-la-constantia-si-mangalia>; <http://www.ziuaconstantia.ro/informatii/muzeu/14-noiembrie-ziua-dobrogei-80880-349243.html>; <http://m.cugetliber.ro/stiri-cultura-educatie-simpozion-dedicat-zilei-dobrogei-la-muzeul-callatis-111940>;

⁵ <http://www.mangalianews.ro/2012/11/un-nou-simpozion-la-muzeul-callatis/>; <http://observator.ro/14-noiembrie-1878-reintegrarea-dobrogei-la-statul-modern-roman-172928.html>; <http://www.ziuaconstantia.ro/stiri-calde/stiri-calde/ziua-dobrogei-a-fost-sarbatorita-la-muzeul-callatis-99153.html>; <http://editiadesud.ro/?p=5012>;

Sărbătoarea Dobrogei în dans și cântec românesc

■ Dan COJOCARU

Pentru această sărbătoare, dobrogenii s-au întâlnit în Piața Ovidiu bucurându-se prin cântecele și dansurile etniilor care populează acest teritoriu.

Am fost onorat să fiu gazdă evenimentului din piață alături de una din cele mai mari actrițe din România, Adriana Trandafir, care a subliniat de la începutul prezentării faptul că fiecare cetățean al acestei țări își dorește să fie dobrogean cel puțin o dată pe an. Vremea a ținut să ne confirme faptul că aici, în această zonă, vântul bate de două ori pe an, șase luni într-o direcție, șase luni în cealaltă. Dar vremea rece nu a reușit să-i gonească pe numeroșii spectatori veniți la sărbătoare. Rând pe rând s-au succedat pe scenă ansambluri reprezentative pentru etniile Dobrogei.

Ansamblul folcloric "Sânziene Dobrogene" a luat ființă în anul 2006 cu sprijinul Consiliului local al orașului Negru Vodă și implicarea directă a coregrafilor Gina și Ștefan Nicolin. Din ansamblu fac parte tinerii orașului Negru Vodă (elevi ai Liceului Teoretic Negru Vodă) - un număr total de 120 de copii, structurați pe 3 grupe de vârstă. În repertoriul ansamblului găsim dansuri dobrogene, dar și montări coregrafice din toate zonele și subzonele țării. La această manifestare s-au prezentat cu două grupe de dansatori - grupa mare și grupa mijlocie.

Comunitatea armenilor, atât de importantă în dezvoltarea economică a orașului nostru, a fost

reprezentată de trupa de dansuri "Nairi", o trupă aflată la început de drum. Formată de doar două luni își dorește să crească și să se afirme în acest domeniu al dansului tradițional. În scurtul timp de la înființare, prin dăruirea celor care și-au dorit cu ardoare să se exprime artistic, au reușit să găsească formula prin care să se coordoneze, astfel încât actul artistic să fie de calitate.

"Di Nuovo Insieme". Așa s-a prezentat comunitatea italienilor din Dobrogea, trăitoare la...Greci în județul Tulcea. Ansamblul de dansuri tradiționale italiene "Di Nuovo Insieme" reprezintă încă din anul 2004 Asociația Italienilor din România - RO.AS.IT., participând la numeroase festivaluri naționale și internaționale.

Ansamblul este format din tineri dansatori uniți prin dragostea pentru valorile culturale din Peninsula, unii provenind din familii cu origini italiene.

Repertoriul ansamblului cuprinde melodii și dansuri populare din diferite regiuni ale Italiei, puse în scenă potrivit viziunii artistice a profesorului Petre Șușu, coregraf de excepție, cu o îndelungată experiență în arta dansului.

În peste un deceniu de activitate, prin reprezentațiile sale, "Di nuovo insieme" a promovat cultura tradițională italiană în dialog permanent cu cea românească, în țări precum Grecia, Turcia, Bulgaria sau Ucraina, unde a obținut valoroase

premii și și-a câștigat mulți admiratori.

Povestea rușilor lipoveni poposiți în Dobrogea în încercarea de a își apăra credința și obiceiurile este cunoscută. Oameni harnici, gospodari, neobosiți și meșteri ca nimeni alții în pescuit, lipovenii nu aveau cum să lipsească de pe scenă.

Ansamblul de cântece lipovenești „Galuboe More” din Constanta a fost înființat acum mai bine de 10 ani, reunind atât tineri cât și vârstnici, deopotrivă, promovând cu mândrie și tărie portul și tradițiile moștenite din străbuni.

Calitatea artistică a spectacolelor, cromatica costumelor au făcut ca ansamblul „Galuboe More” să reprezinte cu onoare folclorul și portul lipovenesc și rusesc, cu a sa spiritualitate în cele mai autentice forme, având în această splendidă artistă pe numele ei Georgiana Chiriță un excelent ambasador.

Numele aromânilor care au făcut istorie pentru Dobrogea este impresionant. În cele mai variate domenii aromânii sunt parte integrantă în dezvoltarea noastră. În spectacol au fost reprezentați de ansamblul de dansuri **FLURIA**, coordonat de

Mirela Goga.

A fost înființat în anul 2010 având ca scop păstrarea și promovarea culturii, tradițiilor și obiceiurilor armânești.

Bucuria dansului i-a determinat pe participanții la spectacol să li se alăture în multe momente.

Anul acesta a lipsit foarte puțin ca orașul Constanța să intre în Cartea Recordurilor prin „obraznicia” frumoasă a comunității elene care a adunat pe plaja Modern peste 8000 de oameni în atât de îndrăgitul sirtaki. Numai vremea nefavorabilă și lipsa de colaborare a reprezentantei Cărții Recordurilor au împiedicat această încercare. Grecii sunt acolo undeva în istoria noastră de

început și continuă să fie prezenți prin implicare în viața socială dar și artistică a urbei.

Ansamblul „Elpis” a fost înființat în anul 2001 la inițiativa Asociației de tineret din dorința de a transmite mai departe tradițiile grecești prin intermediul muzicii și dansului. Este singurul ansamblu al Comunității elene din Constanța, membru CID (UNESCO).

În momentul de față este alcătuit din 12 tineri dornici de a progresa și de a menține vie flacăra elenismului în sufletele tuturor. Costume impecabile realizate exact la fel ca acolo, în zona de proveniență, căldura Eladei adusă într-o zi friguroasă de noiembrie, ritmul care te trage de mână și care nu te lasă să stai jos indiferent cât ai fi de obosit au fost condimentele pentru un moment perfect!

Înființat în 2008, **Ansamblul Audeo (Îndrăznesc)** este compus din aproximativ 30 de copii și tineri cu vârste cuprinse între 7 și 20 ani. Au în program o mare varietate de stiluri de dans pornind de la cel tradițional al rromilor : disco, dansuri de societate, sportive și tematice, arăbești și din folclorul altor țări balcanice.

Deși au depășit granițele

devenind un excelent produs pentru export, artiștii care formează trupa **Mahal Rai Band** au încântat publicul cu o evoluție de excepție, confirmând așteptările publicului.

Activitatea **Ansamblului Delikanlılar** se desfășoară sub îndrumare unui instructor de specialitate, coregraf atestat Osman Melek, și este acompaniat de un negativ instrumental realizat de un grup de instrumentiști profesioniști ai ansamblului „Mehter”, aparținând Ministerului Culturii din Turcia. Numărul total de membri: 14 persoane (fete și băieți).

Pentru a demonstra cât de bine sunt păstrate cultura, tradițiile și obiceiurile turcilor din Dobrogea, în februarie 1999, la inițiativa unui grup de tineri entuziaști din cadrul Organizației de Tineret Turk „Atatürk” ia ființă ansamblul de dans folcloric tradițional turc „Delikanlılar”. Cei doisprezece tineri care au format grupul au găsit modalitatea de a ajunge la sufletele tuturor și ca dovadă a seriozității lor, după numai o lună, au ieșit pe scenă la un spectacol de bayram.

Conștienți de faptul că tradiția dă identitate grupului, toți tinerii care au făcut parte din acest grup, pe tot parcursul acestor zece ani, au fost sunt și rămân un model de solidaritate, de sprijin și, de ce nu, de unitate etnică. Fără să pretindă vreun fel de recompense și-au îmbunătățit performanțele, atingându-și scopul ce la început părea cu neputință de atins și anume acela de a deveni un grup de dansuri profesionist. Așa cum aceștia afirmă, pentru ei, grupul folcloric este locul unde s-au

dezvoltat, s-au maturizat și s-au împlinit ca oameni, iar între ei există o legătură, o armonie, pe care n-au trăit-o în nici un alt loc.

Spre deosebire de alte grupuri folclorice, acest grup capătă forma cea mai frumoasă, mai originală cu sprijinul și sub îndrumarea unor coregrafi și instructori care au făcut posibilă renașterea acestui grup.

Ansamblurile **Fidanlar** și **Şirinler** evoluează inițial ca grupuri corale și cuceresc în scurt timp simpatia și dragostea tuturor prin inocența și gingășia copiilor care le formează. Nu se poate descrie în cuvinte acel prim moment al apariției lor pe scenă. Au pășit încet, cu emoție și teamă. Mândria cu care interpretau cântecele tradiționale îi faceau parcă să strălucească. A fost cel mai grozav moment pe care ni-l amintim. Mulți din cei prezenți plângeau și râdeau în același timp. Satisfacția tuturor era deplină. După această primă evoluție artistică tradițională drumul ansamblului de copii a

fost consacrat. Doamnele Aisel Arif, Subihan Iomer, Bediha Cocoli, Nilgun Asan și Melek Amet s-au ocupat pe rând de aceste grupuri, punându-și amprenta asupra personalității copiilor.

Timp de zece ani, din 1998 până în 2008, grupul a funcționat cu aproape aceiași membri. Copiii timizi de atunci sunt astăzi tineri cu caractere puternice și sunt un motiv de mândrie pentru doamna Melek Osman, cea care le urmărește evoluția, îi îndrumă și protejează tot de atunci. Programul lor cuprinde, pe lângă dansuri tradiționale turcești și dansuri moderne, cântece, poezii, piese de teatru.

Urmând exemplul acestora, se înființează noi grupuri folclorice. Începând cu anul 2000 se formează **grupul de dansuri tradiționale Sureya**, din localitatea Techirghiol. Grupul are în componență copii, cu vârsta cuprinsă între cinci și cinsprezece ani, iar dansurile executate de ei sunt pline de viață și voie bună.

În 2001, la Constanța, zece

femei în frunte cu doamna Accoium Durie reușesc să se adune pentru a forma **grupul coral de amatori Mehtap**. Fără a avea studii muzicale reușesc să pună la punct un repertoriu ce cuprinde numeroase cântece. Dintre acestea, nouăsprezece cântece specifice zonei Rumeli și Anatolia au fost imprimate pe un CD care a ajuns în casele multor etnici turci.

Cu un repertoriu muzical asemănător corului Mehtap, se formează în anul 2004, în orașul Tulcea, **grupul vocal Kaynanalar** format din „tinere pensionare, soacre de profesie”, așa cum adesea se alintă între ele. Acest grup vocal se alătură grupului de dans folcloric tradițional **Tuna** din Tulcea, format din zece grațioase fete, care prezentau dansurile turcești, pe scene românești, de peste patru ani.

Urmând exemplul celor din Constanța, Tulcea și Techirghiol cei din Medgidia nu se lasă mai prejos. Sub îndrumarea atentă a doamnei Bormambet Vildan, în anul 2005 se înființează **grupul de dans folcloric tradițional Filizler**. Acest grup este format din șase tinere fete. Spre deosebire de celelalte grupuri are în repertoriu pe lângă dansuri turcești și dansuri românești.

În anul 2007, în comuna Cumpăna, doamna Firdes Musledin se implică în constituirea unui nou grup de dans folcloric tradițional turc. Grupul numeros, încă de la început având peste douăzeci de copii, primește denumirea de **Kardelen**.

Comuna Cobadin se mobilizează și ea. Astfel, în anul 2008 considerând că nu este suficient să aibă doar un grup de dans folcloric tradițional cu copii, câteva femei inimoase formează și un grup vocal. În acest fel ia ființă **ansamblul Gökkuşagi** care devine în scurt timp mândria comunei.

Ansamblul folcloric Dobrogeanca al Centrului Cultural din orașul Ovidiu a luat ființă în ianuarie 2003, din inițiativa și sub îndrumarea coregrafei Elena Dordea. De atunci și până în prezent numărul membrilor s-a mărit ajungând să numere astăzi peste 130 de membri cu vârste cuprinse între 7 și 27 de ani. Repertoriul ansamblului este variat și cuprinde toate zonele folclorice ale țării.

Sosiți de la Oituz, județul Constanța, a urcat pe scenă un ansamblu care reprezintă o etnie mai puțin cunoscută, **ceangăii**.

Un sat obișnuit, cu oameni obișnuiți și totuși diferiți de ceilalți. Ajunși în aceste locuri după ce au plecat din localitatea Călugăra, județul Bacău, locul nașterii primului erou căzut în războiul de independență, Andrei Lupu. Costumele sunt realizate manual de femeile care fac parte din ansamblu, iar limba în care cântă este foarte apropiată de limba germană. Ceangău înseamnă în maghiară hoinar.

Pe parcursul celor peste opt ore de spectacol au mai urcat pe scenă în recital interpreta de muzică populară **Aneta Stan** și îndrăgitul cântăreț **Ionuț Galani** însoțit de formația sa, dar și de **ansamblul Asteria**.

Un spectacol frumos care a vorbit despre înțelegere într-o lume din ce în ce mai dezbinată, un spectacol pentru care va rămâne mereu, martor mut poetul Ovidiu lângă care oamenii zilelor noastre se străduiesc să își ducă existența. Un spectacol pentru Dobrogea, casa noastră devenită între timp motiv de sărbătoare națională.

**LA MULȚI ANI DOBROGEA!
LA MULȚI ANI DOBROGENI!**

Eveniment

Ansamblul folcloric „Izvoare dobrogene” a participat, în premieră, la ediția din data de 29 octombrie 2016 a emisiunii „O dată-n viață”.

Înființat în urmă cu doar câteva luni, Ansamblul „Izvoare dobrogene” al Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” a prezentat în cadrul emisiunii difuzate la TVR 1 un joc dobrogean, contribuind astfel la promovarea valorilor identitare ale spațiului dobrogean.

În scurta sa activitate de până acum, membrii ansamblului au reușit să își însușească dansuri din diferite zone ale țării, participând la diferite manifestări de profil și reprezentând cu succes atât instituția de care aparțin, cât și întregul județ.

Dervent – mai mult decât o mănăstire

■ Daniela Andra COJOCEA

„Hai să vizităm: Londra, Italia, Istanbul, Dubai, orașe străine, acolo nu vezi nimic din ce vezi aici, nici măcar nu se compară. Alt sistem de guvernare, alți oameni, alte locuri. Vai, și ce locuri frumoase, demne de vizitat”. Aceste relatări fac parte din clișeele pe care le auzim din ce în ce mai des din partea multor oameni care își susțin tranșant ipotezele. Nu am de gând să contrazic acest gen de păreri pentru că, pe de o parte, sunt de acord; poate există, prin comparație, alte plaiuri mult mai atrăgătoare. Noi suntem obișnuiți cu o oarecare monotonie și chiar lipsă de interes și superficialitate în ceea ce privește modul în care avem grijă de țara noastră. Vă vând un pont: ea este cu adevărat specială pentru cine are timp, răgaz și răbdare să îi străbată drumurile și să îi admire peisajele. Este vorba de anumite locuri care îți taie respirația și care te fac să gândești: „Așa norocos sunt că mă aflu aici.”

Dervent, colț rupt din Rai. Străbați din orașul Constanța kilometri întregi, pierzi aproximativ 3 ore pe drum, însă așa ai ocazia să cunoști satele românești, imperfecte dar autentice, cu drumurile de țară întortocheate și curbele neașteptate care transformă călătoria într-o adevărată aventură. Te uiți în dreapta, vezi câmpii și dealuri dezmiardate de soare. Te uiți în stânga, vezi case, mici și îndesate, bătrâni care au grijă de gospodăriile lor, care dis-

de-dimineța și până seara târziu se agită și parcă nu au timp nici să respire. Te uiți în față, vezi șoseaua lungă, la al cărui „capăt” se află Mănăstirea.

Situată lângă satul Galița, din județul Constanța, mai este cunoscută drept „Mănăstirea Crucii de leac” datorită legendei care s-a țesut în jurul ei. În perioada împăratului roman Dioclețian, pe locul unde acum se află actuala mănăstire, au fost martirizați patru creștini. Identitatea lor nu este cunoscută, însă s-au păstrat patru cruci de piatră care au puteri tămăduitoare, atât pentru trup, cât și pentru suflet. Dintre cele patru Sfinte Cruci care au existat inițial la Dervent, una mare și trei mai mici, după cum spune tradiția, „crescute din pământ”, în prezent se mai află două: cea mare, care are puteri tămăduitoare, adăpostită în paraclisul din partea stângă a bisericii, la care se roagă oamenii bolnavi, iar cea mică, în afara bisericii, în stânga altarului, la ea vindecându-se animalele bolnave. Celelalte două cruci mici au fost scoase din pământ în timpul stăpânirii otomane.

„Sfânta Cruce nu este pusă de mână omenească, ci crește natural din pământ. La ea se vindecă numai oamenii bolnavi. Acești oameni, când se aduc aici, îi așez în interiorul paraclisului. Se închină Sfintei Crucii, le citesc câteva rugăciuni și-i ung cu untdelemn din candelile neadormite. După aceea,

face să te simți acasă, în locul cel mai protejat, de care știi că aparții. Acest loc mi-a adus aminte de persoane dragi mie, aici am avut ocazia să dau frâu liber emoției, dorului, și, de asemenea, am avut privilegiul să fac un bine: am împărțit pachete cu alimente pentru oamenii săraci, în speranța ca stropul de bunătate să ajungă Sus, la cine m-am gândit eu.

Ești bucuros atunci când te simți astfel împlinit sufletește și parcă devii alt om. Am mai vizitat mănăstiri, prin tabere, excursii, însă Derwent este unul din acele locuri care depășește orice prag. Cald și primitor, îți oferă atât sentimentul unei plimbări prin pădure sau chiar al unei călătorii virtuale în munți, datorită peisajului copleșitor, care îți taie respirația, cât și sentimentului că te afli într-un loc sacru, cu totul special.

Îndemnul meu este să învățăm, în primul rând, să cunoaștem ceea ce e aproape de noi, să apreciem și să prețuim ceea ce avem. Să călătorim în toată lumea, dar să nu uităm de unde am plecat și să nu neglijăm țara care are atâtea de oferit, dar nu suficienți tineri care să o prețuiască.

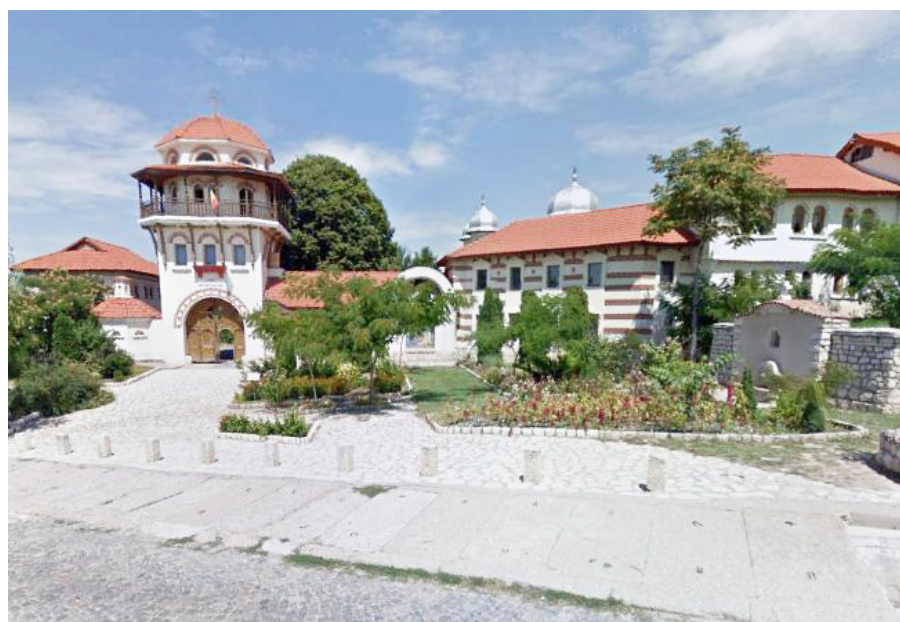
Îi las lângă Cruce câteva zile și nopți, căci dormind, prin vis, majoritatea se tămăduiesc, după cum am multe exemple. Iar la Crucea de afară se vindecă numai animalele bolnave. Se aduc și se priponesc lângă ea și după o noapte se vindecă”, spunea în urmă cu mulți ani protosinghelul Anastasie Negară.

La prima vedere nu pare a mănăstire. Camuflată printre rânduri de vegetație, este unul din acele locuri unde cred că poți surprinde cele mai frumoase răsărituri și apusuri de soare, de unde poți surprinde o imagine panoramică a Ostrovului ce se întinde în zare, pe Lunca Dunării, la doar câțiva kilometri depărtare.

Aici domină o liniște și o pace care se împletesc armonios; pășești pe cărări și tot ce auzi e scârțâitul frunzelor pe care le calci în picioare. Acesta poate fi locul ideal pentru meditație, pentru găsirea acelei liniști sufletești de care toți avem nevoie, mai ales după momente tulburi din viața noastră. E locul în care simți că nimic rău nu se poate întâmpla, că restul problemelor le-ai lăsat undeva la intrare sau le-ai evaporat la izvorul mănăstirii.

Atât în Dobrogea, cât și în țară, este recunoscut ca izvor tămăduitor, despre care tradiția spune că a apărut la rugăciunea Sfântului Apostol Andrei, care, în drumurile sale, s-a oprit în locul din apropierea actualei mănăstiri pentru a transmite cuvântul Evangheliei celor din zonă. După predica sa, a bătut cu toiagul în pământ și a izvorât o apă limpede în care i-a botezat pe cei care au dorit să primească botezul creștin.

Aici ești primit cu brațele deschise și e ceva în aer care te

Teatru Popular, Ritual, Ceremonial și Spectacol

■ Andreea....

Departe de a reprezenta un simplu divertisment, esența manifestărilor artistice ale teatrului popular presupune înțelegerea deplină a indicilor temporali, contactul direct în care un obicei este redat sub formă de spectacol. Pornind de la convingerea/premisa că, în principiu, comunicarea umană nu se limitează doar la aspectul său verbal, la vorbire și scriere, la fel de importante sunt și manifestările sale nonverbale, meta și para limbajul: tonul, ritmul, accentul, privirea, postura trupului, gestica. Creațiile literare orale ale poporului român au constituit dintotdeauna baza originalității literaturii noastre moderne sau izvorul din care uneori marii poeți și prozatori români s-au inspirat. Cum actorii acestui teatru se folosesc în mod curent de pantomimă, (lucru care nu trebuie să surprindă deoarece la origine actorii s-au folosit foarte mult de mimă, ea fiind mult mai la îndemână decât cuvântul), vom stabili asemănările teatrului popular cu teatrul de pantomimă, pantomima întrecând puterile de exprimare orală. Gesturile și postura, împreună cu mimica, utilizarea spațiului, contactul vizual, atingerea corporale, îmbrăcămintea, mirosurile, tonul vocii, reprezentarea timpului, însoțesc și uneori înlocuiesc cuvintele. În structura creațiilor populare, sincretismul deține un rol aparte. Pentru elaborarea creațiilor populare au participat indivizi talentați specializați în domenii apropiate. Ca atare, la nivelul folclorului, sincretismul se manifestă ca un fenomen organic, complex, implicând existența simultană a mai multor forme de artă. Este necesar să precizez că sincretismul, nu reprezintă o caracteristică exclusiv folclorică întrucât îl regăsim și la nivelul culturii cărturărești, filmul, teatrul, opera, muzica, fiind prin excelență sincretice.

Teatrul popular românesc fiind deosebit de vast, selectarea chestiunilor pe care le supunem atenției, va fi destul de dificilă. Ne-am oprit, totuși, la acele elemente pe care le considerăm de maximum interes. Dintre obiceiurile tradiționale practicate de români pe parcursul unui an calendaristic, unele nu sunt legate de date stabilite, fixe, ci de anumite necesități privitoare la muncile agricole.

Cele mai cunoscute obiceiuri în Dobrogea sunt Paparuda și Caloianul. Ne-am oprit asupra acestor

tradiții, întrucât având o „componentă literară”, au fost ulterior transformate în spectacole folclorice.

„Denumit în termeni diferiți de la o regiune la alta – paparudă, papalugă, dodole, mămăruță, obiceiul îmbrăcat folcloric cu producții în care descoperim elemente de colind sau plugușor, este o incantație pentru rodire”. (Dimitrie Cantemir, Descrierea Moldovei)

Vechi și complexe sinteze culturale, obiceiurile și riturile aparțin unei anumite comunități și mentalități, și ilustrează un anumit orizont de viață materială și spirituală. Așadar, un loc important între acestea îl dețin obiceiurile ocupațiilor tradiționale: agricultura și păstoritul, (deoarece în mentalitatea arhaică, șansele de reușită ale omului depindeau în ultimă instanță de măsura în care izbutea să îmbuneze, să-și facă favorabile forțele supranaturale și să le îndepărteze pe cele malefice). Cele mai numeroase și pline de credințe străvechi rituri cu semnificații profunde, sunt cele generate de agricultură, de plugărit. Faptul se explică atât prin caracterele mediului folcloric producător (în general satul de tip adunat, cu o intensă viață colectivă), cât și prin miracolul oferit de zeul naturii care moare și învie. Într-o măsură mai mare decât alte îndeletniciri, agricultura impune o succesiune de rituri, marcând diferite faze ale muncilor agricole.

„Din cadrul obiceiurilor agrare, cele de primăvară (paparuda și caloianul), practicate în jurul anilor 1910-1950, în nordul Dobrogei, constituiau adevărate acte de comunicare ale întregii comunități ce aparținea tuturor” (George Ivașcu, Istoria Literaturii Române, Folclorul I, ediția a-II-a revăzută, Folclorul. Literatura română în perioada feudală (1400-1780))

Paparuda este cea mai răspândită practică pentru provocarea ploilor în anotimpurile secetoase. Pe teritoriul țării noastre, Paparuda este atestată în toate ținuturile, dar nu cu aceeași intensitate. Deși diversificate ca variante pe regiuni, formele de reprezentare ale paparudei au o structură comună. În ceea ce privește practicarea acestui obicei, în nordul Dobrogei sesizăm existența ritualului în mai toate zonele de câmpie, cu toate secvențele a căror îndeplinire, conform tradiției, aducea ploaia.

Cantemir relatează despre acest obicei că: „În vremea verii când semănăturile sunt primejduite de secetă, oamenii de la țară îmbracă o copilă mai mică de zece ani cu o cămașă făcută din frunze de copaci și buruieni. Toate celelalte copile și copii (de aceeași vârstă) o urmează și se duc jucând și cântând prin împrejurimi, iar oriunde sosesc, babele au obicei de a le turna apă rece în cap.”

În unele zone din Dobrogea, paparudele sunt țigănci. „Țigăncile din satu se îmbracă cu bodiu și joacă pe la case pentru ploi” (localnic, comuna Parichioi, județul Constanța); „Papaluga sau paparuda o seamănă cu o fată de țiganu îmbrăcată prost, cu buruieni multe pe cap, cântând și jucând pe la case, udând-o cu apă spre semn ca sa ploaie, dăruindu-i făină”. (localnic, Comuna Ciobanu, județul Constanța; Liliana Lazia, Dobrogea 1884-1885 în 31 de răspunsuri ale comunelor la „Chestionarul Hașdeu”, Editura Ex Ponto, Constanța, 2010)

Există multiple variante ale cântecului paparudelor. Față de variantele obișnuite (cele care se rezumă la simpla incantație pentru ploaie și cer rodirea grâului și a porumbului, varianta cântată este o adevărată urare de belșug ce se seamănă cumva cu urările de Anul Nou. O variantă de text (pe care îl cântă) din Dobrogea, este alcătuit astfel: Paparudă rudă/ la ieși de ne udă/ cu gălețile/ În toate părțile/ Roi roitori/ Boii trăgători/ Să le stăpânească/ Crească-vă grânele/ Cât prăjinile. (Constantin Brăiloiu, Folclor din Dobrogea, Editura Minerva, București, 1978).

În desfășurarea majorității faptelor rituale de folclor, alături de vers, melodie și uneori dans, se apelează la gesturi magice care le conferă după cum se poate observa, un veritabil caracter spectacular. Așa cum afirmă Adrian Fochi, „muzica contribuie textului și valorificării estetice a acestuia”. De asemenea, între vers și muzică se creează corespondențe care le pun în anumite relații inteligibile pentru public. Se evidențiază astfel toate elementele care contribuie la performarea, transmiterea și dăinuirea folclorului: textul, melodia, elementele prozodice. Așadar, un element se completează cu celălalt, toate formând un întreg în care neconcordanțele, discontinuitățile nu pot exista.

Caloianul, este un obiect ritual, figurină antropomorfă confecționată de regulă din lut, uneori și din cârpe, colorată frumos împodobită cu coji de ouă vopsite rămase de la Paște. Se mai numește Caloian, (s)caloiță (mama ploii-Dobrogea). Caloianul aparține lumii infantile, dar antrenează și oamenii în vârstă și are aceeași semnificație de fertilizare, rodire ca și paparuda. Odată realizată

anatomia păpușii, mâinile i se așează pe piept ca la mort, punându-se o lumânare și o cruce la cap și este înconjurat cu flori. Fetele încep să-l plângă și să-l bocească de sâmbătă seara. Duminică are loc înmormântarea fictivă, la râu, la fântână cu toată pompa tradițională. Dintre copii, unii interpretează pe popă, dascăl, alții poartă sicriul sau scândura cu caloianul iar alții poartă lumânări aprinse și plângând rostesc: „Caloiene, Ene/Caloiene, Ene,/ Ți-a pus mama/Numele Stoiene,/Du-te-n cer și cere/Să deschidă porțile,/Să sloboadă ploile,/Să curgă ca grăiele”. (Constantin Brăiloiu, Folclor din Dobrogea, Editura Minerva, București, 1978).

Se poate observa ușor caracterul spectacular al acestor obiceiuri. Există un text, personaje, costume și recuzită ce au inspirat anumiți scenariști dar și regizori, să transforme aceste obiceiuri în spectacol. O dovadă vie este spectacolul de teatru dans „Paparudele” (în regia lui Liviu Manolache din 2006), dar și emisiunea „Sfertul academic” în care am participat, (în 2010), realizând astfel o practică artistică a obiceiurilor dobrogene prin intermediul prof.univ.dr. Marina Cap-Bun, „Caloianul și Paparuda”

Prin urmare, comunicăm așa cum ne programează cultura. Analizarea comportamentului nonverbal asupra artiștilor pare să conducă la concluzia că semnele fatice nonverbale sunt preferate în locul celor verbale, în situații de incertitudine comunicativă, sau atunci când mesajul devine prea greu de spus în cuvinte, emoțiile participând alături de elementele nonverbale, impactul asupra publicului este mai mare. Dansul, elementele de expresie corporală, elemente de metalingvistică – mimică, gest, pantomima, sunt forme de comunicare nonverbale folosite în reprezentările teatrale populare. Teatrul popular reprezintă o expresie originală, o formă aparte de exteriorizare a spiritualității țărănești, a simțului estetic înăscut al țaranului român. Teatrul popular are în spatele său o existență seculară, fiind fructul unor cerințe didactico-spectaculare și într-o măsură rodul improvizației.

În acest teatru care nu are localul său, nici un personal adecvat, nici decoruri, recuzită, director, sau regizor, actor poate fi oricine. De aceea considerăm fundamentală o evidențiere a poziției actorului, întrucât rolul său creator în viața spectacolelor este hotărâtor. Astfel, țaranul-actor improvizat din proprie voință pentru câteva zile pe an, este atât interpret cât și creator.

Poezia obiceiurilor calendaristice tradiționale.

Repertoriu de iarnă

■ Ana Maria ȘTEFAN

Departe de a constitui doar un capitol însemnat al istoriei literare, o secțiune limitată la anumite epoci și izolată de evoluția literaturii scrise, folclorul reprezintă un domeniu care a evoluat singur, proiectat puternic în evoluția literaturii scrise. În spațiul cultural românesc, relația dintre folclor și istoria limbii și a literaturii române, a fost întemeiat pe o realitate sensibilă a vieții spirituale care s-a impus cu o pregnanță deosebită. Folclorul atestă vechimea unei națiuni și constituie o dovadă grăitoare a străvechii unități culturale a poporului român.

Fiind valorificări artistice deosebite ale unor vechi mituri, creațiile folclorice sunt greu de încadrat într-o clasificare strictă, astfel că ele au fost clasificate în mai multe categorii: proza epică (legenda, basmul, basmul despre animale, snoava, povestirea), poezia obiceiurilor calendaristice tradiționale, care de asemenea se poate împărți în două categorii: repertoriul de iarnă (dintre care în Dobrogea se regăsesc: colindele, colindatul cu măști, capra, sorcova, plugușorul) și repertoriul de primăvară (Paparuda, Caloianul).

Dintre categoriile repertoriului de iarnă, din obiceiurile legate de schimbarea anului, un interes deosebit prezintă colindele și urările cu plugușorul, pentru caracterul lor spectacular. Prin numărul lor mare, prin frumusețea muzicii și poeziei lor, colindele domină sărbătorile Crăciunului. Ceata de colindători este însoțită de un instrument muzical.

*„Până la primul război mondial, în multe regiuni se mai colinda cu cimpoiul. Mai târziu însă, cetele erauacompaniate de fluier, clarinet sau vioară. Ceea ce caracterizează poezia colindelor este atmosfera optimistă în care este înfățișată viața oamenilor din obștile satești”*¹.

Spre deosebire de incantații, de descântece, unde poezia însoțea actul magic și se adresa numai unor forțe supranaturale, urarea din colinde era un mod poetic de a inspira oamenilor încrederea în anul ce vine, de a-i face să creadă cu tărie în împlinirea urării. Peste vechile urări, s-au suprapus cu timpul elemente creștine care, de multe ori n-au

Legenda

făcut decât să înlocuiască numele eroilor străvechi cu nume biblice. Alături de ele, s-au creat în timp, în cadrul aceluiași gen, alte colinde laice, colinde religioase inspirate direct sau indirect din biblie, sau din viețile sfinților. Un alt *gest magic* cu caracter sincretic, este *plugușorul*. Așa cum colindele domină sărbătoarea Crăciunului, uratul cu plugușorul domină sărbătoarea Anului Nou.

„Plugușorul a fost cândva un obicei agrar, o urare de An Nou. Plugul împodobit era plug adevărat, tras de patru sau doi boi”².

Observăm așadar asemeni obiceiurilor de primăvară, caracterul spectacular al tradițiilor unde din nou avem *actanți*, *recuzită* sau chiar *décor*. „Urarea recitată, nu cântată, apare sub forma unui lung poem ce poate ajunge până la 500 de versuri, plin de întâmplări hazlii și de vorbe de duh, ce povestesc despre întreaga muncă a câmpului, de la arat și semănat până la coptul colacilor din grâul cel nou- recolta bogată pentru anul ce vine. Ca „recuzită” se folosesc instrumentele muzicale însoțitoare – fluier, vioară, cobză, tălângi.”³.

¹ Ion Pelivan, *Istoria Literaturii Române*, ediția a -II-a revăzută, Folclorul. Literatura română în perioada feudală (1400-1780), Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970

² Ion Peliva, *Istoria Teatrului în România*, vol I, *De la începuturi până la 1848*, sub îngrijirea Acad. G. Oprescu, Editura Academiei Republicii Socialiste, București, 1965

³ Alexandru Rosetti, *Istoria Literaturii Române*, I, ediția a -II-a revăzută, *Folclorul. Literatura română în perioada feudală (1400-1780)*, Editura Academiei Republicii socialiste România, București, 1970

SIMBOLURI ȘI MESAJE ÎN REPERTORIUL DE IARNĂ

Colind din Dobrogea

„Scoală, fată mare/, Oi, lerundai, lerui Doamnele,/ Și-mi aprinde-o lumânare/Ș-o lipește la icoane,/ La icoane-ntre obloane;/ Căci ție ți-or mai veni/ Mai mulți juni colindători:/ Colăcelul ș-or lua,/ Vădra de vin că și-or bea./ Meargă-și patru câte patru:/ Meargă patru colindând,/ Doi cu apă rourând,/ Peste casă, peste masă,/ Peste fețe doromete;/ Iar și Maria cea frumoasă/ Ea să-mi fie sănătoasă,/ Cu-a ei frați, părinți/ Și cu noi cu voie bună.”⁴

În acest text, vocativul și imperativul din abundență, subliniază adresarea directă care dă semnificație colindului. Rima este îmbrățișată, iar ritmul este trohaic, specific textelor populare. Sunt prezente sintagme precum „Lerui Doamne”, care denotă muzicalitatea. Există formulări de tip cântec, colindul putând fi astfel și recitat, și cântat. De asemenea sunt prezente motive religioase: icoane, lumânare, elemente care reprezintă sacralitatea evenimentului pentru care se colindă. Colacul, vinul, apa, fac trimitere la abundență, dar și la religie, ele fiind „alimente sfinte”, simboluri în creștinism.

În Dicționarul de simboluri literare, acestea sunt explicate astfel:

Colac – Coptură rituală, cunoscută la multe popoare, e un simbol cultural cu multiple semnificații. El mediază opozițiile copt-necopt, natură-cultură; stabilește legăturile dintre cei vii și cei morți, dintre cer și pământ, dintre zei și oameni. Colacul ritual (rotund) este simbolul Soarelui sau al Lunei, semnificație susținută prin ornamentele sale care transfigurează o hierogamie cosmică. E obiect al sacrificiului ritual, înlocuind jertfele animale, după cum indică și etimologia lui în limbile slave: în rusă: korovaj (korova „vacă”, în bulgară: jalovica „colac” și „vacă”. În tradiția românească, colacul e simbol al fertilității și ofrandă rituală, strâns legată de cultul morților. Colacii de Măcinici (9 martie) și de alte sărbători întru pomenirea morților au o înfățișare antropomorfă, lucru reflectat și în denumirile lor (măcinici, capetele, sfinți etc).

Apă - unul din cele patru elemente esențiale din care s-a creat universul în miturile cosmogonice ale popoarelor lumii. Simbol al materiei prime, al stihiei regenerării și al izvorului vieții. Este un simbol ambivalent: substanța primordială din care iau naștere toate formele și în care ele revin prin

regresiune. Basmelor noastre vorbesc de apa vie și apa moartă. E stihie purificatoare (apa lustrală). Este asociată principiului feminin, matern și lunar, inconștientului, tenebrelor psihismului feminin, inconștientului, adâncurilor psihismului uman. E arhetipul tuturor legăturilor; e liant universal, dar și un element care separă și dizolvă. E un simbol al inconstanței și perisabilității formelor și al scurgerii neîncetate a timpului. Se opune focului masculin și lumii minerale („Apa trece și pietrele rămân”).

Maria - femeia supremă în religie, transmite puritate, maternitate. În dicționarul de simboluri literare, simbolul Fecioarei Maria, Mama divină, Născătoare de Dumnezeu, desemnează sufletul în care Dumnezeu se primește pe sine. Fecioara Maria reprezintă sufletul perfect unificat. Copilul divin se naște, fără ca omul să intervină în misterul creștin. Fecioara, Mama lui Dumnezeu, simbolizează pământul orientat cu fața spre cer. De unde rolul și importanța ei în gândirea creștină, ca model, între sus și jos.

Vinul - La toate popoarele care au cunoscut viticultura, vinul este asociat sângelui și integrat în toate ceremoniile și riturile sacre. Numeroase mărturii din Vechiul Testament ne vorbesc de faptul că, la evrei, viticultura ocupa un loc extrem de important. Vinul era colectat în saci de piele sau în vase de lut păstrate îngropate în pământ; era servit la marile sărbători comunitare și rituri de trecere; Devine simbolul sângelui Mântuitorului în taina împărtășaniei creștine. E considerat o băutură de origine celestă, legată de focul uranian, de cunoașterea absolută. Vinul e o băutură masculină, căreia i se atribuie o putere fecundantă și transformatoare.

⁴ Constantin Brăiloiu, *Folclor din Dobrogea*, Editura Minerva, București, 1978

Icoana este imaginea divină, sacră nu numai pentru forma specifică pe care o are în Biserica ortodoxă; ea este, înainte de toate, reprezentare – în limitele incapacității de a traduce adecvat divinul – a realității transcendente și suport al meditației; ea tinde să fixeze mintea asupra imaginii care, la rândul ei, o transmite mai departe. Icoana este, se spune, o fereastră deschisă între cer și pământ, dar în ambele sensuri. Lumină cerească, lumină a transfigurării fixate pe iconostat, icoanele se află la limita dintre lumea senzorială și lumea spirituală: ele sunt reflectarea celei de-a doua în prima, dar și calea de acces de la prima la a doua. Obiect de cult, cu funcții miraculoase, legătură între lumea profană și cea sacră, în limbajul poeziei, icoana simbolizează imaginea semnificativă, adeseori încărcată de valorile tradiției. Icoana este și prilej de confesiune și desăvârșire morală a fiecăruia dintre noi.”⁵

Se transmite o idee generală de abundență, veselie, dar și de respectare a sărbătorilor sfinte și tradițiilor aferente, încărcate de simboluri.

Colindatul cu măști – CAPRA

„Uța, ța, căprița, ța,/De la munte te-am adus,/Într-o coajă de harbuz!/la, mai sai odată-n sus/Și încă o dată și mai sus!”⁶

Interjecția „ta” denotă muzicalitate. Este prezent cazul vocativ, care prin folosirea apelativului (folosit pentru animal), ceea ce conferă o adresare directă și este folosit un limbaj popular;

„**Capră** - De la numele acestui animal a derivat cuvântul capriciu; simbolizează gustul pentru libertate, libertinaj, desfrânare, adulter, încăpățănare. La români este un animal impur, asociat diavolului, care adesea ia înfățișarea caprei sau a țapului. Spre deosebire de oaie, semnifică sărăcia. În culturile arhaice ale lumii apare adesea ca întruchipare a materiei prime, a mamei primordiale care cu laptele ei hrănește pe zei (Amalthea și Zeus, Heidrun și Odin). În calitate de simbol al fecundității și ca daimon al fertilității, capra și țapul figurează în riturile agrare ale românilor (jocul cu măști, capra) și ale altor popoare din Balcani sau din sub-estul Europei.”⁷ Repetiția „sus” accentuează ideea de joc al animalului. Textul are caracter ludic, desprins din folclorul copiilor, folosit în situații de joacă.

Plugușorul

Plugușorul este un text foarte încărcat din punct de vedere simbolic. El poate fi considerat

drept o analogie cu facerea lumii. Sunt prezente repetiția anumitor interjecții și sintagme, având o muzicalitate aparte și caracter de refren, dar și caracter de epopee prin relatarea unor fapte în versuri cu rimă îmbrățișată. Ritmul este trohaic, specific textelor populare. Se face aluzie la elementele religioase: „Sfânta joi”. Există simboluri ce semnifică abundența - spicele de grâu. Este prezentă comunicarea permanentă cu divinitatea, prin interpretarea de către personaje a semnelor divine ce privesc fertilitatea și bunul mers al călătoriei. Simboluri ale fertilității și abundenței: grâu, spice, pâine, copii, nepoți, colac, vin. Mărgăritarul este asociat cu puritatea fetelor. Sunt utilizate multiple enumerații pentru a scoate în evidență abundența de elemente ce întregesc imaginea de lume roditoare.

„Spic - în operele de artă ale Renașterii, spicul apare ca atribut al verii, al secerișului, al zeiței agriculturii Ceres, care le-a dăruit oamenilor grâul (ea este reprezentată cu un snop de spice în mână), al milosteniei și belșugului. Spicul conține bobul de grâu care moare fie spre a hrăni, fie spre a încolți. Spicul este simbolul creșterii, fertilității, hrană și sămânță deopotrivă. El indică ajungerea la maturitate, atât în viața vegetală și animală, cât și în dezvoltarea psihică; el înseamnă dezvoltarea tuturor posibilităților ființei.”⁸

Astfel, emoțiile, trăirile, gândurile, sau credințele unui individ se exteriorizează prin limbă, iar formele lexicale gramaticale retorice pe care le transmite limba sunt internalizate ca o realitate reconstruită (forme de socializare, roluri sociale) sau mai pe scurt, ca forme culturale de cunoaștere. Jocurile și cântecele ce fac parte din repertoriul obiceiurilor legate de schimbarea anului, sunt documente prețioase pentru studiul dezvoltării culturii populare la români. Totuși, deși legătura cu tradiția este încă foarte puternică, se poate observa o continuă schimbare în ceea ce privește procesul de dezvoltare a tradițiilor. Cântecele și jocurile obiceiurilor legate de schimbarea anului continuă să fie supuse selecționării, pentru a fi mereu contemporane, așa cum de altfel au fost selecționate și cizelate în trecut, devenind din formule magice poezii și cântece de mare desăvârșire și frumusețe. Probabil că unele vor cădea, nu vor rămâne decât documente ale unor concepții trecute, dar altele se vor păstra și se vor dezvolta mai departe.

⁵ Raluca Belcineanu, *Dicționarul de simboluri literare, Teme și motive literare*, Editura SITECH, Craiova, 2011,

⁶ Constantin Brăiloiu, *Folclor din Dobrogea*, Editura Minerva, București, 1978,

⁷ Ivan Evseev, *Dicționarul de simboluri și arhietipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 1994

⁸ Ivan Evseev, *Dicționarul de simboluri și arhietipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 1994,

Gheorghe L. Dimitriu

O personalitate aproape necunoscută a Constanței

■ Dr. Lavinia DUMITRAȘCU

Un nume necunoscut. L-am întâlnit doar, printre alții, la festivități, ridicări de statui etc. Din pură întâmplare, am făcut cunoștință cu stănepoata sa, Oana Dimitriu, și, apoi, cu nepotul său, Sorin Ștefan Dimitriu, depozitari ai arhivei și al amintirilor familiei lui Gheorghe L. Dimitriu, președinte al Curții de Apel din Constanța, în prima jumătate a secolului XIX, cu importante merite în înscrierea în memoria colectivă a unor personalități dobrogene și naționale, prin imortalizarea lor în statui.

*

Gheorghe L. Dimitriu s-a născut în comuna Piatra, județul Neamț, pe 10/22 octombrie 1874. Tatăl său, Ladzaru Dimetriu, de 45 de ani, era comerciant bogățier, iar mama sa, Smaranda Dimetriu, de 26 de ani, casnică.

Poveștile familiei vorbesc despre o descendență a familiei Dimitriu din Ștefan cel Mare sau din Mușatini. Cert este însă că tatăl lui G.L. Dimitriu era văr primar cu tatăl lui Constantin Stere. Poate și de aceea, acesta, familist convins, era foarte atent la originea socială a celor cu care se putea înrudi.

Gheorghe alui Lazăr Dimitriu – așa cum era înregistrat în registrul matricol – a urmat Școala de Băieți nr. 2 din Roman, apoi, Liceul Național din Iași. „Diploma de bacalaureat în litere și științe” emisă de Universitatea din Iași datează din 15 noiembrie 1893. După terminarea liceului, rămâne pedagog la internatul liceului din Iași. Urmează Facultatea de Drept din Iași, în 1897.

Gheorghe L. Dimitriu a avut trei soții. Din prima căsătorie,

cu Eugenia Ștefănescu - fiica lui Ștefănescu-Romănu din Roman, un patriot care a militat pentru unirea din 1859 - au rezultat doi băieți și trei fete (Gheorghe - Georgel -, Florin, Aurora, Georgeta, Eugenia-Florica) Cea de-a doua căsătorie a fost cu avocata Smaranda Caracaș, cu care a avut-o pe Mariana (Bubu).

Cea de-a treia soție a sa, Maria Castano, fiica profesorului ieșean de franceză, junimistul Victor Castano (1842-1916), era „profesoară în științele matematice și fizice pentru școlile medii de fete”¹, una dintre primele femei jurnalist din Constanța, primul redactor-șef

¹ Liviu Papuc, Junimiști minori (?). Victor I. Castano (IV) cf. <http://convorbiri-literare.dntis.ro/PAPUCnov10.htm>
<http://convorbiri-literare.dntis.ro/PAPUCnov10.htm>

al „Ziarului nostru”², publicație bilunară a Asociației feministe din Galați și Constanța. S-a remarcat, în mod deosebit în lupta pentru emanciparea femeii și, în acest sens, a creat filiale ale asociației feministe în satele Dobrogei. În 1935, aceasta era consilier municipal, „calitate din care redactează proiectul de regulament pentru funcționarea asistenței sociale în municipiul Constanța.”³

Maria Castano – devenită Maria Dimitriu-Castano - a intrat în familie cu doi fii dintr-o căsătorie precedentă, copii care au fost crescuți de familia Dimitriu. De altfel, George Dimitriu a avut grijă și de trei surori, rămase orfane în timpul Primului Război Mondial.

Urmărind cariera lui Gheorghe L. Dimitriu, acesta a fost, între 1897-1913, ajutor de judecător la Judecătoria ocolului Il Buzău, ocolul I Câmpu – județul Buzău, ocolul I Roman, judecător la ocolul Simila - județul Tutova, judecător silvic la Tribunalul Romanai, judecător de ședință la tribunalele din Romanai și Tutova. În 1909, a fost numit președinte al Tribunalului Tutova.

Prin Înalt Decret Regal, Gheorghe Dimitriu a fost numit, în 1913, președinte al Tribunalului Constanța. Doina Păuleanu îl înregistrează însă în această funcție, în 1912, cu ocazia vizitei familiei regale.⁴ În 1914, acesta își cumpără un lot de teren, pe

strada Decebal nr. 32, pe care-și construiește o locuință.

Pe 1 aprilie 1914, îl regăsim ca și consilier la Curtea de Apel Constanța.⁵ Peste nici o lună - 28 mai 1914 -, prin decizia 17482 din 28 mai 1914, este numit Președinte al Comisiei pentru stabilirea calității de cetățean român pentru județul Caliacra.

În perioada de după Primul Război Mondial, un orfan de război atunci, Dumitru Meca – funcționar bancar - și-l amintește ca făcând controale în orfelinele pentru orfanii de război. G. L. Dimitriu făcea parte din comitetul „Ocrotirea orfanilor de război”, care patrona orfelinatul copiilor de acest gen, înființat în august 1919.⁶ Societatea Orfanilor de Război înființează, la Mangalia, un orfelinat numit „Olga M. Sturdza”, a cărei piatră fundamentală a fost pusă pe 21 octombrie 1923, construit prin donații personale. Artizanii acestui așezământ sunt soții Dimitriu. La ceremonia de inaugurare, au participat atât

personalități locale (prefectul Constanței, N. T. Negulescu, președintele Camerei de Comerț - George Georgescu, secretarul Societății Invalizilor de Război – Nicolae Chirescu), cât și de la București (generalul Popeșteanu – Societatea I.O.V -, arhimandritul Galaction Gorun).⁷

În ultimele luni ale anului 1918, îl găsim ca membru al Camerei de punere sub acuzare de pe lângă Curtea de Apel Chișinău, consilier la secțiunea I a Curții de Apel din orașul Chișinău, care fusese înființată pe 15 octombrie 1918.⁸ Din 24 decembrie 1918 revine la Constanța, în funcția de consilier la Curtea de Apel.

Ministrul Justiției îl desemnează, pe 13 decembrie 1921, ca președinte al Comisiei pentru expropriere a județului Constanța pentru aplicare art. 37 din Legea pentru reforma agrară din vechiul regat, funcție pe care o va deține până pe 26 ianuarie 1925. În această perioadă, începând cu 18 octombrie 1924, a fost și procuror general pe lângă Curtea de Apel Constanța și membru al Consiliului Superior al Magistraturii. Pe 9 februarie

⁵ D. Stoicescu, *Justiția românească în Dobrogea, în „1878-1928 Dobrogea – 50 de ani de viață românească”*, Cultura Națională, Buc., 1928, p. 716; *Liberalul Constanței*, I, nr. 26, 20 apr. 1914, p. 2-3 cf. Stoica Lascu, *Mărturii de epocă privind Dobrogea (1878-1947)*, vol. 1 (1878-1916), Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța. 1999, p. 644, 650

⁶ Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, *Constanța. Memoria orașului*, vol. I 1878-1940, Ed. Muntenia, Constanța, 1997, p. 268

⁷ Aurelia Lăpușan, „Înfăptuiește ceea ce conștiința îți poruncește”, în „Ziua de Constanța”, 8 mar. 2016

⁸ „Cotidian Național”, nr.200870, 17 apr. 2008; Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, *Mangalia în paginile vremii*, Ed: Dobrogea. Constanța, 2007

² După ce, se pare, că apăruse la Constanța, în 1925, îl regăsim la Galați, în perioada 1926-1929 și, apoi, la Constanța, între ianuarie 1930-aprilie 1937. În ambele locații era publicație a asociațiilor feministe din Galați și Constanța. În perioada constănțeană, director era Maria G.L. Dimitriu-Castano. cf. Dumitru Constantin-Zamfir, Octavian Georgescu, *Presa dobrogeană. Bibliografie comentată și adnotată*, Biblioteca Județeană Constanța, 1985, p. 338

³ Aurelia Lăpușan, „Înfăptuiește ceea ce conștiința îți poruncește”, în „Ziua de Constanța”, 8 mar. 2016;

⁴ Doina Păuleanu, *Constanța – spectacolul modernității târzii 1878-1928*, vol. 2, Muzeul de Artă Constanța, 2005, p. 35

1934, Gh. L. Dimitriu a depus jurământ în calitate de președinte al Curții de Apel Constanța.⁹

Depunerea jurământului în funcția de președinte al Curții de Apel Constanța

Conform art. 31 al. 2 din Legea pentru organizarea judecătorească, modificată prin

1918” fără barete. Prin Decretul Regal nr. 4714/1922, i s-a oferit medalia „Steaua României” în grad de ofițer, iar, pe 22 noiembrie același an, G.L. Dimitriu, „*consilier la Curtea de Apel din Constanța, președintele societății O.O.R.*”, primește „Coroana României” în grad de comandor.

Pe 28 martie 1923, prin Înaltul

A făcut parte din Comitetul de inițiativă pentru ridicarea statuii lui Eminescu, a monumentului dedicat regelui Carol I și a bustului lui I.N.Roman.¹⁰ A făcut parte din „*grupul de admiratori și amici*” care coordonează ridicarea unei statui de bronz la Curtea de Apel, dedicat lui Gh. Berdely. A fost dezvelit pe 7 iulie 1934. La ceremonie susține un discurs emoționant.¹¹

De asemenea, a fost director al „*Regionalei Dobrogea a Fundației Culturale Regale <<Principele Carol>>*” - devenită Fundația Culturală Regală <<Regele Mihai I>> -, funcție din care va demisiona pe 24 octombrie 1941, primind mulțumiri „*pentru activitatea Dvs. luminată, închinată, timp de atâția ani, în modul cel mai curat, satelor românești și Fundației*”. În această calitate, a organizat numeroase activități, între care amintim o expoziție complexă, în Sala Cazinoului, pe 20 iunie 1937, în colaborare cu Biblioteca Municipală.¹²

Între funcțiile pe care le-a ocupat se regăsește și aceea de director al Directoratului Serviciului social la Ținutul Marea, fapt considerat de „Dobrogea jună” ca o „*fericită alegere*”¹³.

G. L. Dimitriu a făcut parte din „*comitetul de patronaj*” al cohortei cercetașilor de la Liceul „Mircea cel Bătrân” din Constanța, creată la inițiativa

Rândul din spate: av. Horia Grigorescu - primarul Constanței -, avocatul și poetul George Duma, Florica Dimitriu, Olimpia Duma – prof. de matematică și directoarea Școalei Normale de fete -; Rândul din față: Gh.L. Dimitriu, G. Fotino – prof. de istorie și secretarul lui I.I.C.Brătianu, Maria Dimitriu-Castano, prof. Strat

Legea 75/31 martie 1937, în aprilie 1937, Gheorghe Dimitriu este „*asimilat în grad și onorariu cu consilierul Curții de Casație... având un stagiul efectiv la Curtea de Apel de 23 ani*”.

Carierea lui G.L. Dimitriu este recunoscută prin medaliile primite: prin Înaltul Decret nr. 1744 din 7 iulie 1918, Gheorghe Dumitriu „*de la Cenzura Militară M.R.*” primește „Crucea Comemorativă a războiului 1916-

Decret 1339, Crucea „Meritul Militar”, iar, pe 27 iulie 1928, este numit membru al Ordinului „Steaua României” în grad de comandor. Prin Înaltul Decret nr. 2762 din 21 septembrie 1932, i se conferă semnul onorific „Răsplata Muncii pentru 25 de ani în serviciul Statului”.

Implicarea sa pe plan cultural a fost importantă. Pe 26 mai 1921, Gheorghe Dimitriu devine membru activ al Societății Regale Române de Geografie.

⁹ Doina Păuleanu, *Constanța – aventura unui proiect european*, Ed. Ex Ponto, Constanța, 2003, p. 476-478

¹⁰ Doina Păuleanu, *Constanța – aventura unui proiect european*, Ed. Ex Ponto, Constanța, 2003, p. 484-487; Lavinia Gheorghe, *Un loc mai important pentru judecătorul Valerian Petrescu într-un dicționar al scriitorilor dobrogeni?*, în „*Colegium Mediense IV. Comunicări științifice XIII*”, Mediaș, 2014, p. 125-129; *Dobrogea în arhivele românești 1597-1989. Profesorului Stoica Lascu la 60 de ani*, Ed. Etnologică, Buc., 2013, p. 293

¹¹ Doina Păuleanu, *Constanța. Aventura unui proiect european*, Ed. Ex Ponto, Constanța, 2003, p. 494-495

¹² *Sub semnul cărții 1931-2016 – 85 de ani de lectură publică la Constanța*, Ed. Ex Ponto, 2016, p. 218

¹³ „Dobrogea jună”, XXV, nr. 22, 4 mar. 1939, p. 2

directorului N.T. Negulescu.¹⁴

În 1936, G.L. Dimitriu, „consilier de curte”, este unul dintre semnatarii documentului pus la piatra fundamentală a aripii drepte a liceului „Domnița Ileana”. De altfel, acesta dusesese primul președinte al Comitetului Școlar între 1919-1923.¹⁵

A fost unul dintre directorii – împreună cu I. C. Theodorescu-Valahu – ai revistei „Justiția Dobrogei”, apărută, la Constanța, între 1930-1938¹⁶. Articolele sale din această publicație sunt numeroase: *Amintim: În pragul anului 1937, Tribunalele maritime, Manualul pentru Curțile cu Jurați, Noul cod al justiției militare, Cuvântare la comemorarea lui Al. Anastasiu, Observațiuni privitoare la organizarea Tribunalului Maritim*.

Numele său a fost dat, în 1941, bibliotecii sătești din Românești, comuna Podul Iloaiei, județul Iași, din locuința „gospodarului Alexandru Ștefănescu”, una

¹⁴ „Liberalul Constanței”, I, nr. 15, 30 nov. 1914, p. 3 cf. Stoica Lascu, *Mărturii de epocă privind Dobrogea (1878-1947)*, vol. 1 (1878-1916), Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, 1999, p. 696; Despre cercetășii Liceului „Mircea cel Bătrân”, vezi N. Negulescu, *Începutul cercetășiei la Constanța*, Tipografia „Cartea de aur”, Buc., 1934, p. 6-8; Ion Faier, *Monografia Liceului „Mircea cel Bătrân” Constanța*, Ed. Muntenia, Constanța, 2004

¹⁵ *Anuarul liceului de fete „Domnița Ileana” de la întemeiere până la anii ..., p. 154*

¹⁶ Este ciudat, dar mărturia fiului lui Gheorghe L. Dimitriu, conform căreia acesta a fost unul dintre directorii publicației, nu concordă cu informațiile oferite de Dumitru Constantin-Zamfir, Octavian Georgescu, *Presa dobrogeană. Bibliografie comentată și adnotată*, Biblioteca Județeană Constanța, 1985, p.193-194, care-i prezintă ca directori pe I. C. Teodorescu-Valahu și Calmis Ghinsberg. Oricum, publicația apare între 1 ianuarie 1923-aprilie 1939, la Constanța, iar G.L.Dimitriu este unul dintre semnatarii articolelor.

dintre cele 22 de biblioteci înființate de economistul stavrofor Ioan Nica, „cu scopul de a înălța sufletul țăranilor români”.

Sorin Ștefan Dimitriu, își amintește că bunicul său, în 1938, a fost invitat să fie consilier la Înalta Curte de Casație. A refuzat, fiind supărat că în Constituția din 1938 nu se prevedea inamovibilitatea magistraților. Drept urmare, a cerut pensionarea, cerere care i-a fost acceptată pe 15 septembrie 1938, Ministerul Justiției mulțumindu-i pentru „activitatea desfășurată în interesul Justiției, în timpul lungii Dvs., cariere de magistrat”. Pe 12 ianuarie 1939, Uniunea Avocaților din România îi eliberează diploma de avocat, astfel că devine membru al Baroului Constanța. Peste jumătate de an - 4 august 1939 -, a fost numit în Consiliul Pedagogic al Ținutului Marea.

În condițiile în care instaurarea regimului comunist a dus la anularea pensiei pe care o avea, Gheorghe Dimitriu s-a mutat la București și a locuit într-un apartament pe care l-a cumpărat, pe str. Ardeni nr. 15. Aici a murit pe 8 iunie 1953. Pasionat de meseria sa, Gheorghe L. Dimitriu și-a manifestat dorința de a fi înmormântat cu roba și toca. A fost înmormântat la Cimitirul „Sf. Vineri” din capitală, fără să i se fi împlinit dorința amintită. Regimul nu permitea....

Hotel Grand

Și Hotelul Grand din centrul orașului aparținea **familiei Dimitriu**. Fusese inaugurat în 1914. Arhitectură impunătoare, de influență romantică franceză. Acolo era și sediul Uniunii ziariștilor de provincie și reprezentanța Ford - ului în România.

În *Liberalul*, VII, 35, 12 noiembrie 1922, pag. 1-2 era anunțat că „Duminică, 19 noiembrie 1922, orele 10 dimineața, va avea loc în Constanța, în sala de lectură a hotelului „Grand”, pe care dl. D. **Șt. Dimitriu** a avut bunăvoința să ne-o puie la dispoziție, adunarea generală a Uniunii Ziariștilor Dobrogeni pentru alegerea comitetului pe anul în curs. Toți membrii care au aderat sunt cu insistență rugați să ia parte la adunare sau să transmită neîntârziat în scris adeziunile lor, pentru hotărârile ce eventual se vor lua, pe adresa domnului Ioan Berberianu, președintele provizoriu al uniunii.”

În 1931 o reclamă în Revista băilor: „Constănțeni și vilegiaturiști: vizitați marele restaurant și berărie Grand. Constanța-strada Carol nr.77 bis. Sub conducerea dlui Barner. Muzica Bazei navale delectează zilnic onor publicul. Se servește renumita bere Luther.(A.L)

„Pilde și povețe” alcătuite de Pan Halippa sau despre „Întâia carte moldovenească de citire” a basarabenilor (Chișinău 1908)

■ Maria DANILOV

Este vorba de o scriere mai puțin cunoscută, o carte rară (mai ales pentru patrimoniul de carte din Republica Moldova), care o datorăm lui Pan Halippa, celui care într-o ultima lucrare istoriografică apărută la București, avea să fie numit atât de sugestiv: „Pan Halippa neînfricat pentru Basarabia (Ion Constantin, Pantelimon Halippa neînfricat pentru Basarabia, Editura Biblioteca Bucureștilor, București, 2009).

Basarabeanul Pan Halippa este, poate, unul dintre cei mai cunoscuți basarabeni (în România, inclusiv) din generația celor care au realizat „visul de aur” al Unirii în 1918. Și, poate, nu doar pentru că a fost unul dintre cei mai longevivi deputați dintre membrii Sfatului Țării (1883-1979), care a votat actul Unirii (27 martie 1918) și, care, pe deasupra a mai fost și unul dintre președinții acestui Sfat al Țării (25-27 noiembrie 1917), ci pentru că a fost și dintre cei mai devotați fii ai neamului care nu și-a trădat niciodată idealul său național. Chiar și atunci când a fost hărțuit de autoritățile comuniste din România (supuse Moscovei), arestat și închis, fără judecată la Sighetu Marmăției, în 1950 (avea 67 de ani), el n-a disperat. După doi ani a fost predat NKVD-lui sovietic și trimis la Chișinău, unde a fost judecat, primind o pedeapsă de 25 de ani de muncă silnică și deportat în Siberia, de unde va scăpa în 1955, după moartea lui

Stalin și revenit în Țară a fost din nou condamnat încă doi ani de închisoare la Gherla, până în 1957. Acesta a fost prețul și răsplata de care a avut parte neînfricatul fiu al Basarabiei pentru că a votat Marea Unire. Acesta, de fapt, este și adevărul istoric din perspectiva Unirii, pe care generațiile de astăzi îl cunosc (sau ar trebui să-l cunoască) despre martirii Basarabiei.

Toată data, nu putem vorbi despre o dramă doar a lui Pan Halippa sau a altor basarabeni care au împărțit aceeași soartă. Drama lui nu e numai basarabeană, ci a neamului întreg. Ceea ce ieri se dă râma (sau dă râmau alții), el, Pan Halippa, relua din nou de la început cu atâta jertfire de sine pentru a construi cu o nouă forță creatoare atât de puternică ce poate fi atribuită în egală măsură doar unor mari personalități ale neamului (mitul *Meșterului Manole* nu mai poate fi doar un mit (!). Neînfrântul, neînduplecatul Pan Halippa și-a

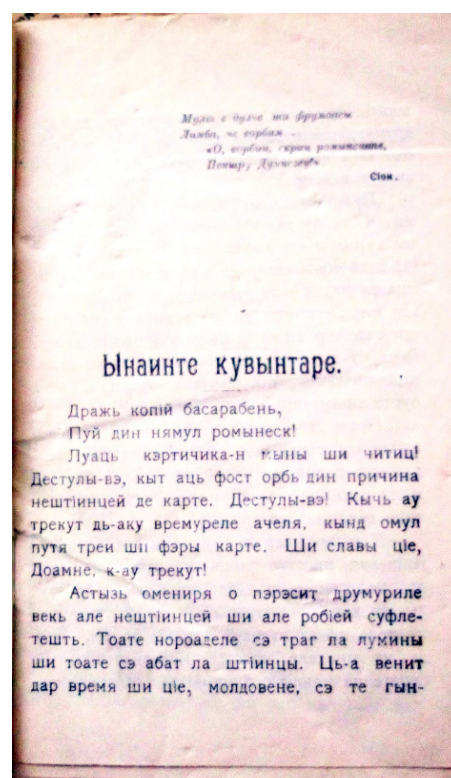

trăit drama lui din plin cu toată generația sa la un loc. Să amintim doar câteva nume notorii: Iuliu Maniu, Ioan Pelivan, Gheorghe Brătianu, Octavian Goga sau Nicolae Iorga. Aici se ascunde acea mare dramă pe care au trăit-o din plin toți cei care s-au jertfit pentru idealul neamului românesc. În acest sens și viața lui Pan Halippa a fost una de sacrificiu.

Traseul său politic, datorită schimbărilor intervenite după anul de grație 1989, a ajuns binecunoscut. Dar ce-a făcut acest

Pilde și povețe. Întâia carte moldovenească de citire (Chișinău 1908), îngrijită de Pan Halippa. Pagina de titlu

Înainte cuvântare, semnată de P. Cubolteanu [Pan Halippa]. Pilde și povețe. Întâia carte moldovenească de citire (Chișinău 1908)

„neînfricat pentru Basarabia” în plan literar și artistic?

Este cunoscut că Pan Halippa a fost unul dintre întemeietorii Universității Populare din Chișinău (1917), a Conservatorului de Stat (1940), a Societății Scriitorilor și Publiciștilor Basarabeni (1940), a Societății de Editură și Librărie „Luceafărul” din Chișinău (1940). În 1932 a mai întemeiat și a condus revista „Viața Basarabiei” una dintre cele mai prodigioase publicații interbelice. Or, Pan Halippa a fost și o personalitate cu vocație în plan literar și doar destinul ingrat l-a împiedicat să se realizeze din plin. A scris multe poezii, articole publicistice, schițe, traduceri, reușind, însă, să editeze în timpul vieții doar un singur volum din creația autentică – „Flori de pârlăoagă” (Iași, 1921). Un titlu aproape de simbol pentru latura de Țară dintre două maluri de râu, pe care o moștenise de la strămoși! Pentru că ce altceva era acea moșie basarabească

pe care trebuiau să are atâtea generații de-a rândul, dacă nu una de „pârlăoagă” ajunsă sub stăpânirea străinului, care a robitor nu numai pământul, ci și sufletele basarabenilor.

Și tocmai pentru că această moșie a fost mereu amenințată de securea înstrăinării, Pan Halippa a alcătuit volumul *Pilde și povețe. Întâia carte moldovenească de citire* (Chișinău 1908), tipărit cu caractere chirilice. Și asta o făcea tocmai în anul când autoritățile țariste dezlănțuise cea mai aprigă prigoană asupra basarabenilor (după cei câțiva ani de libertăți iluzorii intervenite în urma primei revoluții burgheze din Imperiul Rus, în 1905). În 1908, Pan Halippa a fost nevoit să caute refugiu la Iași, unde s-a înscris la Facultatea de Litere și Filosofie (1908-1912).

Ce avea a le spune basarabenilor, în 1908, Pan Halippa? Care sunt „pildele și povețele” cu care își susținea și îndemna consăngenii aflați sub

stăpânire străină?

Volumul se deschide cu dulcele vers ce aparține bucovineanului G. Sion (*Limba românească*), preluat fragmentar: „Mult e dulce și frumoasă/ Limba, ce vorbim/ O vorbiți, scrieți românește/ Pentru Dumnezeu (Sion)”.

Pan Halippa a găsit de cuviință să dea neamului oropsit din Basarabia unele povețe, precum au făcut-o și alți înaintași ceva mai devreme. Pentru a-l lăsa pe cititor să savureze din lectura paginilor scrise la 1908 de Pan Halippa și să pătrundă acele gânduri de care era frământat, redăm în continuare textul integral „Înainte cuvântare”:

„Dragi copii basarabeni, pui de neam românesc! Luați cărticica-n mână și citiți. Destulă-vă cât ați fost orbi din pricina neștiinței de carte. Destulă-vă! Căci au trecut

de-acu vremurile acelea, când omul putea trăi și fără carte. Și, slavă ție, Doamne c-au trecut!

Astăzi omenirea a părăsit drumurile vechi ale neștiinței și robiei sufletești. Toate noroadale se trag la lumină și toate se abat la știință. Ți-a venit dar vremea și ție, moldovene, să te gândești: cum stai? cum trăiești? și pe care drumuri și cărări trebuie să apuci în viață? Și iar slavă ție, Doamne, că vremea asta a venit!

Luați dar, moldovenilor, cartea-n mână. Căci nu degeaba din străbuni se zice că „cine n-are carte, n-are nici parte”. Și-apoi în zadar se mai zice că „știința de carte îți prinde pân la moarte” și că „meșteșugul cu pâine și sare, iar știința-ți dă cinste mare”. Deci luați cartea în mână și prin știință dovediți că sunteți vrednici de a purta sfântul nume de moldovean.

Prin astă carte mică, pe care v-o punem în mână, noi vă chemăm pe voi, moldovenilor din întreaga Basarabie, spre lumina științei, spre unire, spre dreptate, spre deplina deșteptare.

Leneșul, bețivul, buclucarul, lacomul, mișelul, prostul – toți aceștia și alții de seama lor nu-și vor găsi cuvânt de laudă în cartea noastră: ei prin faptele sale rele și-au pierdut podoaba de om, – iată de ce pildele noastre moldovenești îi scoate la iveală sub nume de dobitoace sau dihanii. Deci, moldovenilor, nu luați pildă de la nenorociții aceștia.

Drumul vostru este altul: năzuiți la lumina științei, care va îndulci și va înlesni viața voastră, cea grea și plină de amar. P. Cubolteanu”.

„P. Cubolteanu” este pseudonimul lui Pan Halippa (n. la Cubolta, jud. Soroca), cunoscut încă din paginile publicate în ziarul Basarabia (1906-1907), primul ziar de limbă română apărut în Basarabia la începutul secolului al XX-lea. Volumul înmănușează fragmente alese din creația scriitorilor atât ruși, cât și români, precum „Știința este cea mai bună bogăție (Lev Tolstoi); „Dați învățătură și fiicelor voastre” (P. Cubolteanu); spicui din fabulele pilduitoare ale lui Alecu Donici: Două poloboace; Racul, broasca și știuca; Lupul și

cucul; fragmente după creația lui Ion Creangă ș.a.

Nu se cunoaște exact dacă cartea îngrijă de Pan Halippa a intrat în uzul școlilor basarabene. Lipsa unor mărturii documentare în acest sens poate fi explicată doar prin aceea că sursele oficiale n-au înregistrat prezența cărții în programele de studii, deoarece acestea erau prevăzute doar în limba rusă. Probabil, acest volum prețios a fost răspândit printre cei de la sate, cartea fiind destinată prioritar pentru lecturi suplimentare în școlile primare. Cert este că autoritățile au admis, în toamna lui 1906, studierea limbii române doar în Școala Eparhială de fete și în Seminarul Teologic din Chișinău. Gh. Ghibănescu, în vizita de documentare întreprinsă în Basarabia, în 1912 (10 zile de sejur), a intuit exact starea de spirit a autorităților țariste: „Pentru moment, în sufletul lumii oficiale rusești stăpânește ideea că toți acei ce cer o cultură moldovenească în Basarabia sunt separatiști și că dar cu cât se va înăduși cultura românească, se va stânjeni separatismul”.

Răsfoind filele cărții îngrijite de Pan Halippa la 1908 – *Pilde și povețe. Întâia carte moldovenească de citire* – ne putem da seama ușor că generația din care făcea parte Pan Halippa a fost una de cutezători militanți pentru idealul îmbrățișat. Și, evocându-l și/sau evocându-i să nu ne temem de cuvinte mari. Fapta lor, jertfa lor rezistă celor mai răsunătoare superlative.

Ziua Veteranilor

Constantin BOTEA

Cu mare venerație în fiecare an se sărbătorește Ziua Veteranilor în toate țările implicate în Primul Război Mondial, printre care și România și Canada.

Ca o coincidență interesantă, Ziua Veteranilor/ Remembrance Day cuprinde cifra 11 de trei ori, deoarece încheierea oficială a Primului Război Mondial s-a declarat la ora 11, pe ziua de 11, în luna 11 (adică Noiembrie).

În Canada, Remembrance Day / Ziua Veteranilor a devenit una din cele mai importante sărbători oficiale. Ca un omagiu pentru cei ce și-au dat viața în acest război, Primul Ministru însoțit de membrii guvernului, în fiecare an ține o cuvântare oficială în memoria eroilor căzuți, a celor răniți și a celor ce au luptat pentru libertatea țării lor.

Este impresionant de văzut că toata lumea adunată în fața clădirii Parlamentului din Ottawa poartă la guler un mac roșu. De fapt acest gest de respect pentru veteranii de război îl arată marea majoritate a populației, printre care și mulți Români/Canadieni.

Ceremonia din fața Parlamentului Canadian se încheie cu 21 de salve de artilerie și cu un cor

care interpretează "In Flanders fields" (Pe câmpiile Flandrei).

Poezia "In Flanders fields", scrisă în 1915 de John McCrae, doctor locotenent colonel în armata canadiană, a avut un extraordinar impact emoțional în întregul Imperiu Britanic din care Canada făcea parte și avea trupe trimise în Europa.

Era primăvara anului 1915 și câmpurile Flandrei în Belgia erau pline de mormintele militarilor căzuți în lupte.

Doctorul ofițer John McCrae tratase mii de răniți până la acea dată și a fost impresionat cu câtă rapiditate creșteau primavara macii roșii în jurul mormintelor soldaților căzuți la datorie. Din ambulanța în care se găsea, privind la acea priveliște copleșitoare de morminte acoperite de maci roșii, John McCrae a scris această simplă poezie în circa 20 de minute, după cum spun memoriile unor foști camarazi ai lui. El a continuat cu un patriotism ieșit din comun să trateze pe camarazii răniți în lupte, până spre sfârșitul războiului. În ianuarie 1918, extrem de extenuat cade la pat și moare rapid răpus de pneumonie. A fost înmormântat pe câmpurile

Flandrei cu mari onoruri militare, meritate cu prisosință.

In Flanders fields - Pe câmpiile Flandrei (prima strofă)

In Flanders fields the poppies blow
Between the crosses row on row
That mark our place and in the sky
The larks still bravely singing, fly
Scarce heard amid the guns below
*Pe câmpiile Flandrei macii se zbat în vânt
Printre crucile așezate rând pe rând
Ce marchează mormântul nostru, și în văzduh
Ciocârlile curajoase încă cântă, zboară
Abia auzite printre tunurile de dedesubt.*

Câțiva ani mai târziu, o profesoară americană, Moina Michael, citind poezia "In Flanders fields", a fost așa de mișcată de mesajul ei, că a jurat să poarte un mac roșu la guler în fiecare zi.

Ulterior, a purta un mac roșu (red poppy) la reverul hainelor în jurul datei de 11 Noiembrie, gestul devenind o onorabilă tradiție în toate țările de limbă engleză.

Cu mulți ani în urmă, când eu m-am stabilit în Canada, mă afluam pe unul din terminalele din portul Vancouver. Un manager din zona terminalului îmi zice :

- Vezi că unul din șefii noștri de echipă vrea să te cunoască. Zice că are origini românești. Îl găsești la vaporul din dana cutare, mai întrebă de el și-l localizezi repede. Este pontos din fire, și toată lumea îl știe. Îl cheamă Peter Podgoreanu.

Fac eu investigații prin zona danei cu nava în cauză și cineva îmi spune că este cel blond în fața unei magazii în apropiere.

Mă îndrept spre persoana indicată și-l întreb:

- Ești Peter?

- Ce faci, Constantine?, îmi zice el. Nici nu știi de când caut să vorbesc cu tine.

- Observ că nu ai nici un fel de accent, ce fel de român/canadian ești tu?

- Părinții mei sunt de pe lângă Tulcea, dar tu din ce zonă ești în România?

- Constanța, îi mai zic eu. Sunt stabilit de 2-3 ani în Canada. Deci să înțeleg că părinții sunt născuți în România și tu în Canada.

- Tatăl meu a venit în Canada pe la 14 ani. Asta s-a întâmplat prin 1920.

- După război înseamnă că a venit tatăl tău în Canada.

- Da, zice Peter, are multă legătură cu Primul Război Mondial venirea părinților mei în Canada. De fapt povestea începe cu unchiul meu, fratele

mai mare al tatii. Unchiul meu a luptat pe front și grav rănit fiind, a fost transportat la un spital militar internațional al aliaților României. Personalul medical era canadian și o soră medicală l-a îngrijit așa de bine pe unchiul, că s-au îndrăgostit unul de celălalt. S-a sfârșit războiul și unchiul care era încă în convalescență în spital s-a căsătorit cu asistenta medicală canadiancă. Nu se știe ce formalități s-au făcut acolo, în spital, dar cert este că unchiul s-a îmbarcat cu soția canadiancă pe vapor și au ajuns în Canada unde au început viața de familie.

La un an după ce s-a stabilit în Canada, unchiul l-a adus pe fratele mai mic de 14 ani, adică pe tatăl meu, mai zice Peter. Cu timpul s-a format o comunitate românească acolo unde unchiul l-a adus pe tata, mai explica în continuare Peter. Tatăl meu s-a căsătorit tot cu o româncă din acea comunitate de români, în Manitoba, unde toți aveau ferme mari, pământ mult dat de stat, aproape pe gratis. S-a vorbit românește în casă și în comunitatea noastră din Manitoba, însă eu nu am prins limba română mai deloc. Acum îmi pare rău că nu știu limba strămoșilor mei. Am fost în România, la rude, acum câțiva ani, și m-am descurcat cam greu cu comunicarea printre verii mei. Am stat circa 10 zile și mi-a plăcut mult de tot satul Posta al străbunilor mei. De câte ori mergeam să mai văd o rudă, auzeam cum zburăteau găinile prin curte.

- Dar ce se întâmpla, se speriau găinile de tine?

- Toți vroiau să mă trateze cu friptură de pasăre, și se grăbeau să le prindă și apoi, repede, la tigaie pentru mine. A fost frumos, dar păcat că a trecut timpul prea repede.

- Părinții unde sunt acum, mai trăiesc ?

-Sunt în vârstă, trecuți de 80 de ani. Au vândut fermele din Manitoba și s-au stabilit acum la Nanaimo, orașul frumos, la ocean. Eu am plecat de tânăr de-acasă și am găsit de lucru ca docher aici, în Vancouver, și cu timpul am ajuns un mic șef aici, în portul Vancouver.

Viața părinților mei a fost marcată de războiul în care unchiul meu a fost rănit și, cunoscându-și soția canadiancă în spital, a ajuns el primul în Canada și apoi tatăl meu care era un băiețandru când a emigrat din România.

Acum, mai zice Peter, de câte ori se sărbătorește Remembrance Day/Ziua Veteranilor, purtăm cu cinste la guler macul roșu, recunoștința pentru cei ce au luptat pentru o viață mai bună pentru noi.

Victoria, Canada, Noiembrie/2016

Sfârșit de toamnă și un copac alb

Anca JIGMOND

Și au venit, când nici nu mai mă așteptam frigul, vântul și toamna. Luna asta dragă mi-e! Îmi aduce așa un gol în suflet, o stare de neliniște pe care nu am putut-o explica niciodată. Mă simt ca și copacii de pe marginea drumului, bătuți de ploaie și de vânt, cu trei frunze rămase pe crengile firave în calea uraganului! Așa sunt eu în noiembrie și așa este și el!

Dar aici nu suntem la psihanaliză, citim, ne simțim bine, stăm cu un ceai de mușețel în față și mai învățăm câte ceva despre una, despre alta.

Mă aflu la Techirghiol, pustiu și liniștit oraș! Mă plimb pe aleile golașe din parc și mă întreb cum o fi vara aici? Și așa mi-a venit ideea acestui text, aleile fiind marginite de o parte și de alta de un copac pe care îl ador, pe care îl găsesc fascinant și dacă aș fi fost într-o existență anterioară copac, Mesteacăn (*Betula Pendula*) aș fi vrut să fiu!

Printre primii apăruiți pe pământ după terminarea erei glaciare, mestecănelul poate fi considerat pionierul speciilor botanice.

Pentru că bate vântul, pentru că am sufletul gol, pentru că nu văd soarele, nu puteam alege pentru astăzi decât mestecănelul, simbol al energiei solare, facilitator al energiei și al pasiunilor, simbol al stabilității și da, un simbol al primăverii eterne! Mă fascinează scoarța aceea albă, frunzele ce par fragile și foșnesc la fiecare atingere, verticalitatea și trunchiului subțire.

Simbol național al Rusiei, simbol național al Norvegiei, dà nume lunii martie în cehă și ucraineană, mestecănelul este copacul sacru, arborele vieții.

Mestecănelul se plantează în apropierea casei, spiritul lui fiind în credințele populare protectorul casei împotriva bolilor și a altor factori perturbatori. Se spune că frunzele și coaja de mestecănel sterilizează aerul, alungă moloma și boala. Poate că molime nu mai există, dar eu vă spun să-l plantați lângă casă pentru că aduce o energie de neegalat și cred că nimic nu se compară cu sentimentele pe care le trăiești și pe care le simți în preajma acestui copac! Să știți că va crește înalt, așa că atenție unde îl așezați.

Scoarța nu putrezește și este folosită pentru acest motiv ca recipient pentru: brânză de exemplu. Pentru că nu putrezește și pentru că scoarța este cu un efect decorativ de excepție, a ajuns să fie vedetă în amenajările interioare, ca perete decorativ.

De la mestecănel putem spune că folosim tot: frunze, scoarță, muguri, sevă.

Tonic pentru fizic și psihic, antiinflamator și antibacterian, previne și tratează cistita, este tonic pentru ficat și are numeroase întrebuințări în cosmetică în special pentru întreținerea podoabei capilare. Este un remediu bun în combaterea gutei, reumatismului, colitei.

Altă căciulă

Ioan ADAM

În jurul **căciulii**, obiect vestimentar din blană ce servește la acoperirea capului, românii au construit o întreagă filozofie. Originea cuvântului pare să fie tracă, din moment ce și românii, și albanezii îl pronunță aproape la fel, ca și aromânii și meglenoromânii de altminteri. **Tarabostes**, nobilii daci, aveau privilegiul de a purta căciulă, pe care, ca toți aristocrații ce se respectă, nu o scoteau în fața oricui.

În Ardeal, unde amintirea dacismului pare mai vie, ceva din această mentalitate stăruie încă. Până prin '89 un cântăreț folk își invoca tatăl, care, în „curbura Arcului Carpat” nu-și scotea căciula când intra în primărie. Sfidare? Semeție? Rea creștere? E greu să stabilim acum adevărul, oricum rămâne fapt cert că ardeleanul e din fire ceva mai mândru, mai „ocoș”, cum se spune prin partea locului, în timp ce munteanul, mai disimulat, s-a deprins **a se căciuli**, altfel zis, a se face mai mic în fața mai marilor, pe care îi disprețuiește totuși în forul lui interior.

Supunerea mimată a devenit cu timpul și o normă de politețe, căci altfel nu ne putem explica de ce omului mândru, care așteaptă să fie salutat, i se adresează în derâdere formula **Bună ziua, căciulă, că stăpân'tu n-are gură**.

Cel vinovat, cel care vrea să ascundă o greșeală, este imediat detectat de ochiul pătrunzător al românului ce-l simte cu **musca pe căciulă**.

Invers, în fața individului demn de admirație, țăranul – și prin extensie omul bine crescut

– **își scoate căciula**. O așteptare prea lungă, o speranță neîmplinită fac, crede românul, **să-i iasă părul prin căciulă**. Taxele și impozitele, care au fost blestemul ce ne-a însoțit istoria, se stabileau **pe căciulă**, nu **pe cap de locuitor**, spre deosebire de situația confrăților noștri de gintă latină care numărau *par tête* (fr.) sau *per testa* (it.). Se spunea: **câte un leu de căciulă** sau **câte cinci lei de căciulă**, pe când leul era leu, adică o **monedă**, nu un bănuț, cum l-am știut până de curând.

Când îi era rușine de faptele sale, țăranul nu se ducea neapărat la popă. **Pune-ți căciula înainte și te judecă singur** – obișnuia să zică el în asemenea circumstanțe. Starea și firea omului erau ghicite după căciulă, încât orice travesti devenea de prisos. Dacă francezul spune: „Cum e stăpânul, e și valetul” (*tel maître, tel valet*), mai modest, locuitorul spațiului mioritic conchide: **la așa cap, așa căciulă**.

Când se simte bine, adică a fost la un chefuleț pe cinste, românul laudă bucatele zicând că au fost bune de **să dai cu căciula în câini**. Când tânjea după un bărbat frumos, româncă nu ezita să-i facă omului dorit **farmece în căciulă**. Pătimașa hangiță Marghioala din nuvela lui Caragiale **La hanul lui Mânjoală** tocmai așa face;

și nu s-ar zice că lucrurile i-au ieșit tocmai rău! Despre cel ce se autoamăgește, se spune **că-și fură singur căciula**.

Cum s-a născut însă vorba **altă căciulă**, cu sensul de **altceva, altă socoteală**? Explicația s-ar cuveni căutată nu pe la daci, ci în timpuri mult mai apropiate de noi, pe la iarmaroacele și bâlciurile populare de acum două-trei sute de ani, de fapt mari spectacole în care panglicarii turci ori arabi se făceau, pentru câțiva gologani, de „râsul românilor”. În stilul său colorat, vioi, plin de savuroase muntenisme, autorul **Cronicii Bălenilor**, care după unii istorici (C. Giurescu) ar fi fost vornicul Radu Popescu, povestește o asemenea întâmplare de pe „drumul Cotrăcenilor”, survenită cu prilejul nunții lui Ștefan,

„coconul” lui Radu Vodă din Muntenia, cu Catrina, fiica lui Duca Vodă din Moldova. Faptul s-a petrecut în 1665:

Adus-au pehlivani de cei ce joacă pă funii, și de alte lucruri adusease și un pehlivan harap hindiu, carele făcea jocuri minunate și nevăzute pre locurile noastre: iute om era și vârtos. Lângă altele, dă nu le putem lungi, făcea aceastea mai ciudat: 8 bivoli punea de rând și să răpeziea iute și sărind, să da peste cap în văzduh, peste ei, și cădea în picioare dă ceaea parte; altă, un cal domnesc, gras, mare își lega chica de coadă-i, șă-l bătea comișălul cât putea și nu putea să-l miște deloc: alta, un copac mare den pădure adusease, neted și înfipt, s-au suit pă dânsul ca o maimuță; deci, după multe jocuri ce au făcut sus în vârfu-i, s-au slobozit de acolo cu capul în jos și au dat în picioare; alta, un tulpă lung, de mulți coți, îl ținea oamenii în mîini, cât era, și să răpăziea iute și mergea călcând

pă tulpă și nu să afunda; alta, să prindea mulți oameni câte doi în mîini, și făcea chip ca de o bute cu mîinile și mai lung și să răpeziea iute, și intra cu capul pen gaura aceea și nu-l simțea oamenii, și de ceaea parte cădea în picioare. Ca aceastea multe făcea, care nu le ținem minte.¹

Iar un altul, reia Odobescu povestea în nuvela **Doamna Chiajna**: „schimba în tot chipul o căciulă, care, când o arunca de pământ, pe loc se prefăcea în feluri de căciuli deosebite. De acolo a și ieșit vorba românească **«Altă căciulă!»** când vrea omul să zică că s-a schimbat starea de mai nainte a

unui lucru.”²

E sensul avut în vedere și de „prevenitul” lăncu Zugravu, eroul schiței caragialiene **Justiție**, când se referă la tentativa lui de a o „sulemeni cu chinoroz” pe „comersanta” Leanca:

Prev. – Am vrut numai s-o speriu c-o stric (face cu ochiul) pardon, la ficsonomia obrazului...

Leanca – Să mă sperii? N-ai venit odată cu căciula umplută cu chinoroz...?

Prev. – Las-o p-aia! Aia-i **altă căciulă!** (judelui) Aia a fost la politică...nu-nțelege dumneei...fomeie...³

Martori ai atâtor schimbări, în fața multora nu putem decât să exclamăm aidoma predecesorilor noștri: **Altă căciulă!**

¹ *Cronica Bălenilor*, în *Cronicari munteni*. Selecția textelor, studiu introductiv, note, comentarii și glosar de Dan Horia Mazilu, col. Opere fundamentale, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, Univers enciclopedic, București, 2004, p. 358-359; editorul consideră episodul respectiv drept „reportaj”, conținând „știri exotice de magazin săptămânal” (v. și p. 906).

² Alexandru Odobescu, *Pseudo-Cynegeticos*. Ediție critică: G. Pienescu. Cuvânt înainte: Constantin Măciucă, col. Biblioteca Eminescu, Editura Eminescu, București, 1972, p. 47. Prozatorul invoca într-o notă „tradițiuni de la o nuntă sub Constantin Vodă Ipsilant”.

³ I. L. Caragiale, *Opere*, I, Proză literară, ed. cit., p. 460.

Portret de artist fotograf – Antonio Parazar

■ Iulia PANĂ

Cu un nume exotic Antonio Parazar este artistul capabil să mute un munte, să aprindă stelele pe cer sau să încremenească o stradă plină de oameni doar pentru un cadru bun. Cu un rucsac imens traversează lumea artistică dintr-un loc în altul, cu o energie debordantă cu un umor apăsător dar mai ales cu o inimă mare. Nu des întâlnești fotografi, care să împărtășească oricărui începător câte ceva din trick-urile profesioniștilor.

Antonio Parazar cu numele lui de scenă, coboară de la pupitrul de Dj sau din punctul de stație al fotografului și lucrează în studio cot la cot cu liceenii de la cursul de fotografie. Acesta este și farmecul fotografiilor lui, sunt proaspete și vesele, ca și el. Poate așa înfrumusețează el viața prin muzică și imagine. Pasionat de muzică în aceeași măsură cu fotografia, uneori nu știe defapt ce i se potrivește mai bine, și le face pe amândouă. Excelează în fotografia de produs, fotografia publicitară și de eveniment. A colaborat cu importante companii și cluburi pentru promovarea produselor și continuă această interesantă aventură a muzicii și fotografiei într-un mod boem și profesionist în aceeași măsură, ceea ce îl face unic și interesant.

I.P. – Cum a început aventura lui Antonio Parazar în lumea artistică? Te consideri norocos, pentru că reușești să îmbini și muzica și fotografia cu aceeași pasiune? Și cum se împacă acestea în viața ta ?

A.P. Pentru fiecare persoană există un drum predestinat în viață, dar, e și mai frumos atunci când faci exact ceea ce îți place. Pot să spun că sunt un norocos în această privință. Am șansa să fac în fiecare zi lucrurile care mă definesc, și dacă zicala spunea despre meserie că este “mănușă de aur”, atunci arta este mănușa mea de aur. Acum mă împart între două mari pasiuni de ale mele: sunt dj dar și fotograf. Pare puțin ciudat ar spune unii. Se împacă fotografia cu muzica? Ei bine da se împacă și chiar foarte bine. Scopul final este relativ același în ambele cazuri: să aduci un zâmbet

pe fețele oamenilor. Iar satisfacția mea că am reușit să fac acest lucru nu știu cum aș putea să o descriu, pot spune doar că pentru ea se merită să fac aceste două lucruri în continuare. De fotografie m-am apucat mai recent ce-i drept. În 2009 mi-am luat primul DSLR, mai mult dintr-o ambiție. Ce să faci, așa sunt tinerii, au multe ambiții iar eu pot spune că stau destul de bine la acest capitol iar încăpățânarea mă face să fiu creativ și să duc un lucru sau proiect la capăt oricât de greu mi-ar fi. Dar de la ambiție la pasiune este doar un pas și se pare că nici la mine nu a lipsit. Se pare că, odată cu noul DSLR mi-am descoperit și un nou talent, însă nu i-am dat

atât de multă importanță încât să îl fructific. Totuși acum trei ani de zile am început să acord o atenție sporită acestei laturi artistice ale mele investind mai mult timp pentru a ajunge la un nivel profesional – prin profesionalism mă refer la câștigarea unui venit substanțial săptămânal.

I.P. *Muzica ți-a adus satisfacții materiale mai întâi, pentru fotografie ți-a trebuit mai mult timp de ce nu mai devreme ?*

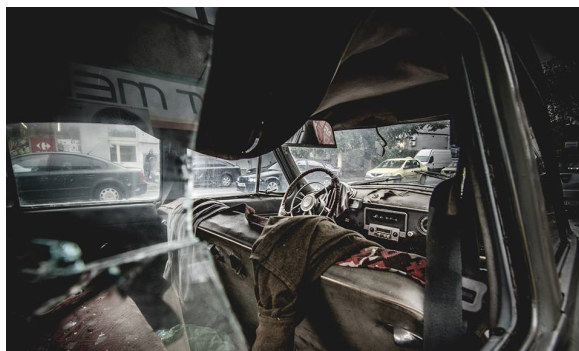
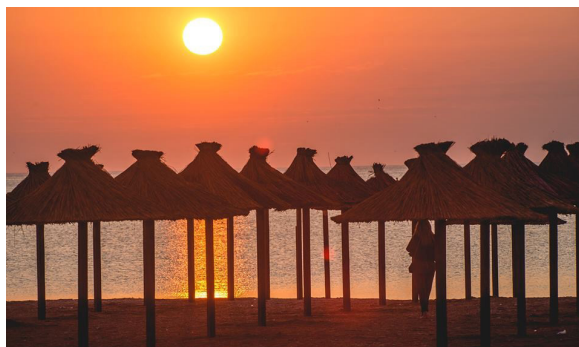
A.P. Cred că atunci eram eu pregătit să fac acest lucru din punct de vedere al determinării dar și a cunoștințelor pe care le-am acumulat în tot acel timp în care fotografia fusese doar o pasiune pentru timpul liber. Așa că toate orele petrecute studiind și acumulând informații au dat roade, fotografiile mele începând să fie remarcate de alte persoane. Cel mai important este însă că am reușit să captez emoția momentului în cadrele pe care le-am făcut.

I.P. *Ești tipul de fotograf care se își dorește să emoționeze, crezi că acesta este atuul unei fotografii bune care să conteze ?*

A.P. Ce contează defapt în viață? Emoția și clipele trăite din plin. Și am știut foarte bine să surprind aceste momente în club, unde în principal îmi desfășor activitatea ca și dj. Acolo am învățat în primul rând să creez o legătură psihologică și emoțională între mine și oameni tocmai pentru a le insufla aceste momente. Așadar eram obișnuit să anticipez clipa și astfel, fotografiile pe care le fac sunt mult mai ușor de realizat când știu toate aceste lucruri. Am decis însă să aprofundez cunoștințele acumulate așa ca m-am înscris la cursurile de artă fotografică din cadrul Centrului Cultural “Teodor Burada”. De ce am făcut asta? Ei bine sunt de părere că, niciodată nu le poți ști pe toate și tot timpul este loc pentru a învăța lucruri. Deci din anul 2015 am început să frecventez aceste cursuri și nu regret această decizie. Pe lângă faptul că am avut ocazia să învăț lucruri noi am cunoscut și alte persoane cu care am împărtășit experiențe și am creat amintiri frumoase în timpul activităților desfășurate.

I.P. Dar e ușor să fii dj, cine te-a “inițiat ”? Cum se organizează un Dj cu un fotograf ?

A.P. Surprinzător sau nu, muzica m-a ajutat foarte mult în fotografie și am legat multe prietenii de neprețuit datorită ei. Pe lângă faptul că “nu dormi ca un om normal” cum ar spune unii, toată oboseala acumulată dispare în momentul în care te afli la pupitru, începi să mixezi și vezi cum o mulțime întreagă se distrează și uită de toate, făcând un front comun pentru distracție. De când am apucat-o eu pe acest drum? Încă din copilărie aș putea spune, când am avut ocazia să fur meserie de la unchiul meu care era dj. El mi-a insuflat această pasiune încă de când aveam 6 ani și învârteam casetele cu el. Treaba “serioasă” a început cam de când aveam 14 ani și am început să pun muzică într-o discotecă – pe atunci nu se numeau cluburi. Și de atunci am învățat ce înseamnă nopțile nedormite sau diminețile în

care abia mai ajungi acasă de oboseală și ești nevoit să cari în spate un rucsac ce cântărește multe kilograme. Pentru cei care nu înțeleg, un dj nu doar se așează la pupitru și pune muzică. În primul rând el este un trend setter; ascultă foarte multă muzică în timpul liber pentru a selecta viitoarele hituri. De asemenea el trebuie să aducă în permanență ceva nou iar pentru asta este necesar să meargă în diverse alte cluburi sau locații unde să asculte ce mixează ceilalți pentru a se raporta la concurență și să producă ceva unic, nu ceva ce există deja. Așadar, de la 14 ani și până acum am avut parte de atâtea experiențe frumoase și de party-uri memorabile încât aș avea nevoie de o carte întreagă să le pot povesti.

I.P. *Ai cunoscut personalități din lumea muzicală, dar și din televiziunile cu care ai colaborat, ce plus au adus în viața ta profesională aceste experiențe?*

A.P Cel mai important pentru mine pe plan profesional cred că a fost faptul că mi-am desfășurat activitatea alături de "lumea bună", adică persoane publice, oameni de afaceri, oameni de cultură etc. Și dacă tot am vorbit despre prietenii pe care le-am legat prin intermediul muzicii, nu pot să nu amintesc de unele speciale ce s-au legat în timpul unor colaborări foarte importante. Pe plan profesional evoluția mea fiind semnificativă, am ajuns să lucrez cu o echipă din cadrul trustului Protv, emisiunea transmițându-se național, unde, am înțeles și mai bine cât de important este să faci un lucru sau produs calitativ și să fructifici timpul petrecut în favoarea acestuia într-un mod cât mai profesionist. Chiar dacă proiectul în cadrul căruia am lucrat a luat sfârșit păstrez și acum legătura cu acele persoane. Și dacă tot vorbim despre proiecte și prietenii, pot spune că, cea mai de suflet inițiativă ce s-a transformat într-o colaborare permanentă a fost cea cu Albu Eugeniu în proiectul intitulat White Trumpet. Proiectul a avut succes în toate orașele mari din țară, în cluburi renumite, la evenimente precum Liberty Parade și la diverse radio-uri, dar și pentru promovarea unor branduri atât naționale cât și internaționale. Pot să spun fără nici o ezitare că, încă de când l-am cunoscut, Eugeniu mi-a fost precum un frate și nu doar un simplu prieten.

I.P. *Cu sună viitor ? sau cum se vizualizează viitorul pentru tine ?*

A.P Ei bine nu știu niciodată ce îți rezervă viitorul dar sunt sigur de domeniile pe care vreau să mă axez în continuare atât în cel al artei vizuale cât și în muzică. Cred cu tărie că toată munca mea depusă până acum mă va ajuta să mă axez pe publicitate, marketing, PR, clipuri video și tot ce tine de această ramură. Este ceva ce mă stimulează intelectual și îmi dă șansa să pot îmbina cu plăcere cele două mari pasiuni ale mele.

„Români și Români Buni”.

■ Vartan ARACHELIAN

1 iunie 1931, constănțeanul Arșavir Acterian, mutat de-acum cu întreaga sa familie în Capitală, secretar de redacție la „*Vremea*”, trimitea o carte poștală având inscripționată identitatea revistei, către profesorul de franceză Octav Șuluțiu, Brașov, Lunca Plăeșului no.6: „Dragă Octav, Te rog din partea lui Titi Donescu (redactorul publicației de dreapta-nn) să ne scrii un articol despre Mircea Eliade pentru un număr închinat în bună parte lui și în care se va arăta ce fel de om încearcă a se compromite prin comunicatul oficial în care M(inisterul).E(ducației). e categorisit pornograf. Vezi să putem primi până miercuri seară.”

Și a doua, mijlocul lui septembrie, probabil, 1937: „Dragă Octav, Am o însărcinare din partea *Vremii* să te previn că pe 3 octombrie e comemorarea a 35 de ani de la moartea lui Emile Zola și în consecință, ca titular al cronicii franceze să ne scrii ceva pentru foiletonul de jos al paginei cu „fapte și idei”. Am ținut să te avem pentru numărul ce vine, deci să primim articolul pe luni, marți. Altfel tot să ne trimiți, căci avem de gând să publicăm în vreo câteva numere, diferite „poziții” față de Zola. Cu aceeași dragoste, Arșavir.” În sfârșit, o nouă „misivă Arșavir” către același Octav Șuluțiu, la Liceul Andrei Șaguna, Brașov. Arșavir tot la *Vremea*, destinatarul tot profesor, data: 26 febr 1936: „Dragă Octav, De vreo câteva săptămâni îmi propun în fiecare zi să-ți scriu dar dorința n-a devenit eficientă decât astăzi cum desigur - prin bunăvoința poștei - o constăți. Vroiam să te întreb dacă ai primit cartea lui Haig (fratele lui mai mic-nn) pe care ți-am expediat-o la aceeași adresă cu această cartă? Sunt curios pentru că unele cărți, de mine expediate, la alte adrese, n-au parvenit. Totodată te întreb dacă poți să-mi plasezi un „*Elogiu al Războiului*” (ca mod de salvare creștină) la „*Familia*”! Știu că mi-ai cerut odată, ce zici? E vorba de un eseu refuzat de „*Vremea*” care e pacifistă. *E ceva mișto*. (adăugat cu creionul-nn). Te sărut, Arșavir. Căp. Preoteșcu 22 Buc.” *Amote!* (adică pe armeneste, vocea mamei armenice: *Rușine!*)

Ce putea să fie *mișto* într-un *elogiu al războiului*? Greu de spus. Mai mult decât atât, discipolul lui Nae Ionescu încercând să se scuze – *ca mod de salvare creștină* cădea în propria sa trapă. Mărturisesc că n-am căutat eseu cu pricina – de va fi găsit vreun debușeu, dar am fost încântat să citesc alt eseu al lui Arșavir; în revista *Ideea Românească* - eseu

Despre originea lui Mihai Eminescu. Redactorul șef era Pavel Costin Donescu, fiul primarului Capitalei. Peste ani, când regimul comunist îl va băga pe Arșavir la *gherlă*, revista aceasta va fi socotită ca funcționând atunci ca un cuib legionar. Așa să fi fost? Eseul pe care vi-l semnalez probează dacă nu contrariul, oricum altceva. Sau ar trebui să ne întrebăm de ce e luat *la pachet* dreapta românească împreună cu derivatul ei, care a luat-o pe miriște, *mișcarea legionară!*?

Arșavir, născut în 1907, nu împlinise încă treizeci de ani, când publica acest eseu din care vrem să reținem aici o mărturisire care îl explică, dar *mă explică*, laolaltă, cred, cu mulți alți *romanahai* care am încălcat consemnul părintesc de a ne ține departe de politica țării: să nesocotim avertismentul matern - *menk odarenk*. (adică: noi suntem străini!) Iată ce scria în subsolul eseului publicat în noiembrie 1935, viitorul deținut politic al regimului comunist, Arșavir Acterian: „Nu din spirit de arătoșenie armenescă, nici din nevoia de a fi socotit ceea ce poate nu sunt, am scris acest studiu, ci ca să-mi clarific – pe cât se poate – o problemă. Nu m-am simțit niciodată străin sau desrădăcinat în această țară ci numai fără de rădăcini adânci în acest

univers. Eu nu știu de câte compromisuri și trădări sunt capabil, ca să afirm sus și tare și definitiv o situație a mea, o năzuință, o credință. Nu e mai puțin adevărat că ceea ce spun în acest studiu, e ceea ce cred cu adevărat. Asta ca justificare - dacă e nevoie.” Și iată, exprimat cât se poate de exact, în rândurile următoare, nu doar temerea care mi-a însoțit toată viața - ca o umbră vinovată – numele. Și anume că pot fi confundat cu altul, așa cum desena Nae Ionescu concetățenilor nu doar de altă etnie o umbră asemănător de culpabilă: „Profesorul Nae Ionescu susținea acum vreo cinci ani într-o polemică, în ziarul *Cuvântul*, făcând o subtilă distincțiune între români și buni români, că un român care nu simte și nu făptuește românește, încetează de a lucra activ și efectiv pentru adevărata istorie românească. Sunt în acest sens români înstrăinați, care tulbură și încurcă Istoria, după cum, cred eu, sunt români, străini de origine sau chiar străini pur și simplu, care se integrează minunat în spiritul adevărat al istoriei românești. Firește că aprecierea și cântărirea românismului oamenilor care împânzesc acest pământ hotărnicit de Tisa, Nistru, Dunăre și Marea Neagră, nu este tocmai ușoară. Orice socoteală va trebui să rămână aproximativă, orice judecată e blestemată să fie relativă, în acest imperiu în care avem posibilitatea să ne îndoim de existența lui Dumnezeu, singurul absolut. Nu putem preveni cataclismele când ele sunt să se producă, nu putem ocoli indefinit moartea cărei îi suntem sortiți. Nu poți ști odată pentru totdeauna, din ce colț de suflet va țâșni veninul. Va trebui să pipăi într-una, fără să fii prea sigur de intuițiile tale, de siguranțele tale, de convingerile tale. Presupunând că vezi clar și nu dai greș făptuind, poți fi stropit, în mod neașteptat, de propriul tău păcat. Aveai darul punând mâna pe o creangă, s-o umpli de sevă primăvăratecă, s-o înverzești, și iată că într-o bună zi creanga pe care ai pus mâna s-a uscat, a putrezit. De aceea nu știu până la ce punct determinarea și eliminarea tuturor elementelor străine de neamul românesc este posibilă. Și nu știu nici dacă asemenea probleme își pot găsi o definitivă dezlegare în istorie...”

Superb eseu! Nu doar stilistic, dar, mai ales, sub raportul atitudinii și al demonstrației autorului. Să ne amintim în ce context și cu cine, în fapt, polemiza Arșavir Acterian: cu ideile rasiale în plină ascensiune promovate de către propaganda hitleristă, ca o justificare a Holocaustului aflat în proiect. Și în al doilea rând, unde publica el acest eseu, chiar într-o revistă de dreapta, (care, nu peste mult timp, avea să fie stigmatizată ca *extremă...*) iar personalitatea împotriva căruia era îndreptată argumentația nu

era alta decât a profesorului Nae Ionescu, a cărui fascinație atrăgea în câmpul său magnetic o întreagă generație de intelectuali. Da, puțini dintre ei s-au putut sustrage influenței sale - vorba unui istoric nonagenar azi - „*nebuniei legionare care bântuia România anilor treizeci*. Chiar subiectul acroșat de Arșavir Acterian, *originea lui Mihai Eminescu*, nu era o alegere întâmplătoare; Eminescu era revendicat de dreapta naționalistă, ca părintele-fondator al acestei direcții politice. Distincția pe care Arșavir o opera între „români și buni români” se înscria în domeniul meritocrației, al valorilor dovedite prin talent și perseverență și nu al apartenenței etnice trecute în buletinul de populație al timpului: „Nimeni nu-i contestă astăzi românismul lui Mihai Eminescu. Pe vremuri însă, când Eminescu asuda în redacția *Timpului*, să-și câștige pâinea, scriind acele lucide articole politice, înfierând politica (celor) care guvernau țara, cel mai mare poet al acestui neam era deseori necăjit de afirmațiile pe care le lansau cu răutate adversarii săi de la *Românul*. În focul polemicii Mihai Eminescu căpăta când o origine bulgară, când una armeană, când una evreiască. Iată ce găsim într-un manuscris al poetului : „Tot ce pomenește despre originea mea sunt pure minciuni iscodite de fantezie bolnăvicioasă, precum și trebuie s-o aibă un redactor al *Pseudo-Românului*. *Singura invenție pe seama mea, dar având o umbră de probabilitate e că aș fi armean de origine, un lucru care nu m-ar mira deloc, deoarece armenii sunt mai vechi decât Dragoș al Maramureșului*. Dar chiar această supozitie e gratuită; se bazează pe faptul că sunt originar din Botoșani. Colonia armeană e din secolul al treisprezecelea.”

În sfârșit, dar nu în ultimul rând, Arșavir Acterian, după ce începuse eseul cu o aserțiune categorică - „nu încape nici o îndoială că Mihai Eminescu a fost român din creștet până-n tălpi, român fără pată, român curat” – el încheia rotund amintind că nu există nici o legătură meritocratică între originea etnică a unor iluștrii contemporani și *românismul* lor: „Întreaga sau parțiala sa defunctă străinătate (a lui Eminescu - nn) nu-l putea împiedica de la această chemare, după cum pe Nicolae Iorga nu l-a împiedecat să gândească și să facă ce a făcut, numai pentru că în el curge și sânge grecesc, și așa cum pe Henri H. Stahl – ca să luăm un exemplu printre tinerii serioși – îl exaltă mai mult decât orice pasiunea lui pentru realitățile românești, reușind să vadă și să pună în lumină lucruri pe care mulți români de baștină abia le bănuiesc.”

Proiectul (Hârțile Timpului) - Tehnici Arhaice - Ardere Experimentală Ceramică, Muzeul de Arheologie Mangalia - August 2016

SE SPUNE CĂ ARTA CERAMICII ESTE UN MEȘTEȘUG FURAT DE LA ZEI

Ceramica (din greacă κεράμιον Keràmion) este un material obținut prin modelarea și arderea argilelor. Aceeași denumire se dă și artei și tehnicii de fabricare a obiectelor prin modelarea și arderea argilelor, denumită și arta ceramicii, precum și obiectelor de argilă făcute prin omogenizarea amestecului plastic, modelarea, decorarea, smălțuirea, uscarea și arderea lui.

Arta prelucrării lutului este foarte veche. De exemplu, într-o peșteră din provincia Hunan, China, au fost descoperite mai multe piese de ceramică cu o vechime estimată la 17.500 - 18.300 de ani. Ceramica a fost folosită prima dată acum 26.000 de ani, de vânătorii-culegători din Moravia.

Importanța pe care au avut-o olăritul în comunitățile umane poate fi dedusă din credințele populare care explică originea acestui meșteșug prin faptul că el a fost un atribut al divinității, pe care omul l-a furat. Procesul complex și spectaculos prin care, cu ajutorul celor trei elemente fundamentale (pământ, apă, foc), un olar realizează obiecte cu funcții, forme și ornamente dintre cele mai diverse, a intrigat întotdeauna.

Un pas important în evoluția meșteșugului ceramic îl constituie momentul când olarii au observat că, în funcție de modul cum se conduce o ardere, vasele obținute pot avea nuanțe diferite, prin aceasta realizându-se cele două tipuri de ardere (oxidantă și reducătoare), care au ca finalitate doar un aspect diferit al vaselor, fără afectarea calității acestora.

Primele instalații pentru ars ceramica având caracteristicile unui cuptor, camera de ardere a vaselor și vatră, sunt atestate începând cu neoliticul timpuriu și mijlociu, în Oltenia și centrul Transilvaniei.

Aceste tipuri de cuptoare se individualizează față de tipul primitiv, care consta dintr-o simplă groapă săpată în pământ, prin faptul că se încearcă o separare a camerei de ardere a vaselor de vatră, prin amplasarea celei din urmă lateral față de incinta în care sunt așezate vasele destinate arderii.

În vara aceasta, de la un răsărit de soare la un alt răsărit de soare, doi tineri artiști ceramici, FLORENTIN SÎRBU și VLAD BASARAB, doctoranzi ai Universității Naționale de Arte București, sub atenta urmărire a prof. univ.dr. DRAGOȘ GHEORGHIU, îndrumătorul lor de doctorat, au purces la un experiment inedit, acela al tehnicii de ardere a ceramicii într-un cuptor arhaic din curtea Muzeului de Arheologie din Mangalia.

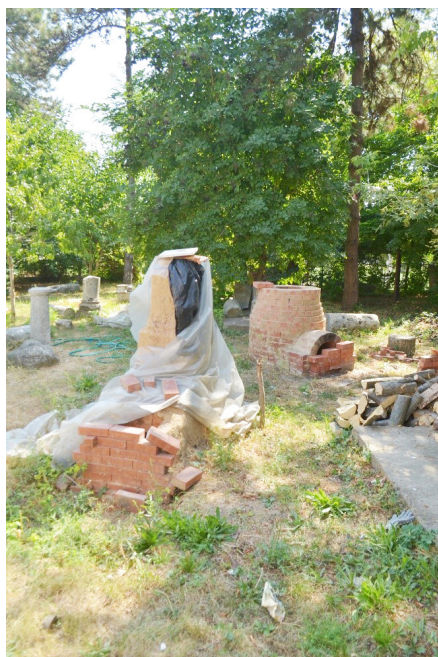
Florentin Sîrbu este un artist în plină vigoare creatoare, pentru care arta ceramicii descoperită în timpul Facultății de Arte, pe când pictura îi era mai la îndemână, devine pe zi ce trece punctul forte al creației lui. După obținerea licenței la Universitatea Ovidius din Constanța, urmează cursurile de master la Universitatea Națională de Arte București, secția ceramică, ca anul acesta să fie acceptat la studiile doctorale. Prezent în numeroase expoziții în țară cât și în străinătate, Florentin Sîrbu reușește să îmbine statutul de artist cu cel de pedagog, predând la rândul său tainele modelajului ca profesor, șef de secție arte vizuale la Centru Cultural Județean Teodor Burada din Constanța.

În portofoliul său s-au așezat la locul potrivit în anul 2010 - Premiul pentru debut "Ion Nicodim", Arte Vizuale 3, iar în 2012 Premiul Salonului Național de Ceramică "Costel Badea", Constanța.

Cu siguranță Florentin Sîrbu explorează în lucrările lui forme, inspirații, emoții, pe care le modelează într-o idee personală, poate urmând linia celor ce au reinventat ceramica într-o manieră sensibilă și diversificată structural și tematic, Costel Badea, Gheorghe Fărcășiu, Cojocariu Ionel și alții.

Despre experimentul colectiv din această vară Florentin Sîrbu mi-a oferit o explicație foarte pertinentă dovedind un spirit căutător, care cu acribie și-a urmărit ore în șir etapele experimentului de la Mangalia, alături de colegul și profesorul său.

IP. — Te cunosc ca pe un artist foarte muncitor, dedicat artei și dublat de un răbdător în relația ta cu timpul și cunoașterea. Ce ați urmărit cu acest

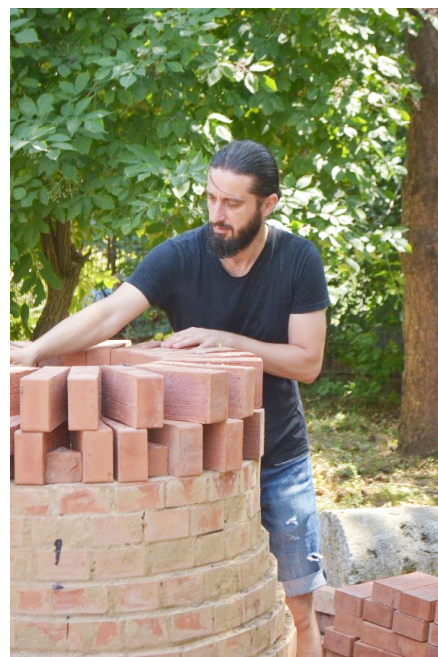
experiment, care pentru omul de rând nu pare prea atractiv ?

F.S -Prin experiment s-a urmărit reconstituirea fluxului tehnologic al unei arderi. Scopul a fost cel de obținere a unei arderi oxidante, folosind un cuptor cu vatra dispusă vertical. Obiectivul principal al reconstituirii a fost obținerea unei ceramici arse oxidante, într-o incintă construită din cărămidă și lut amestecat cu nisip. Nu s-a utilizat lut amestecat cu paie tocate, rețetar folosit pentru majoritatea instalațiilor de ardere cunoscute în urma descoperirilor arheologice, deoarece am avut la dispoziție amestecul de lut – nisip, care prin proprietățile

specifice (plasticitate, contragere moderată la uscare și ardere datorată degresantului) se potrivea scopului experimentului.

În vederea arderii am confecționat cu mâinile, din gresie (argila, nisip silicat de sodiu și șamot din șist de suprafață (Cariera Medgidia, Gherghina, Cobadin și Măcin), vase cu dimensiuni variate, fără a respecta vreo similitudine cu un anumit tip de ceramică antică, peretele vasului având grosimi diferite. Modelarea s-a făcut prin tehnica sulurilor și a colacilor suprapuși, fiind urmată de fixarea acestora prin

martelare cu o lopățiță din lemn, răzuire.

IP. – Cum a decurs arderea, ai asistat tot timpul creșterea temperaturii? Era necesar?

F. S - Arderea a fost începută lent, în cuptor fiind introduse lemne subțiri, putregaiuri, această primă etapă durând aproximativ 3 ore. Necesitatea creșterii lente a temperaturii în primele momente

ale arderii este dictată de procesul fizic de eliminare a apei din compoziția lutului. În primul interval termic cuprins între temperatura ambientală și 100°C se elimină total apa adăugată de olar în compoziția lutului pentru conferirea plasticității necesare modelării, și cea absorbită în mod natural de către lut din mediul ambiant, și se constituie ca o prelungire a procesului de uscare a pieselor. Următorul palier, situat în jurul valorii de 250°C, conduce la eliminarea totală a apei de absorbție și a celei coloidale conținută în mod natural de zăcământul de lut. Aceste două intervale termice au drept consecință o scădere substanțială în volum și o creștere

a porozității. Ridicarea lentă a temperaturii în aceste două intervale este crucială pentru integritatea vaselor supuse arderii. Evaporarea apei din porii ceramicii duce la apariția unor tensiuni asupra pereților, iar dacă acest proces are loc brusc, tensiunile apărute pot duce la explozia vaselor în cuptor.

În general, majoritatea rebutărilor din cadrul unei șarje de ceramică au loc în acest interval termic, fie prin creșterea bruscă a temperaturii, fie prin atingerea accidentală a vaselor de vârful flăcărilor, mult mai fierbinți. Reglarea intensității flăcării se poate realiza prin modificarea obturării deschiderii superioare (hornul) a cuptorului,

parțial acoperit de noi cu ajutorul a două țigle, cuptoarele antice fiind acoperite cu dale din piatră și fragmente de vase. O etapă importantă pentru rezistența structurală a ceramicii și succesul unei șarje de ardere îl constituie și următorul interval de temperatură 250°-450°C, în care se elimină apa legată chimic, interval care prezintă un punct critic, dificil de controlat, situat între valorile 380°C și 400°C.

IP. *Deși aparent pare un lucru destul de simplu de realizat, din explicații, înțeleg că dificultatea e dincolo de ceea ce se vede sau se povestește. Cum ai realizat măsurarea temperaturii ?*

F.S. Măsurarea temperaturii a fost realizată cu ajutorul unui termocuplu introdus la jumătatea cuptorului. Principalele repere al încălzirii constau în atingerea pereților cuptorului, la o temperatură în interior de cca. 600°C exteriorul acestuia nemaiputând fi atins cu mâna, iar țiglele care obturează deschiderea încep să capete o culoare roșie, incandescentă. Din acest moment se poate începe etapa finală de ardere care implică alimentarea continuă a cuptorului, astfel încât, datorită tirajului format între vatră și horn, vârfulurile flăcărilor să devină vizibile în partea superioară, iar arderea să fie însoțită de

un sunet specific. Această ultimă etapă a fost continuată timp de aproximativ opt ore, după care vatra cuptorului a fost încărcată cu lemn până la refuz și s-au început pregătirile pentru ultima fază a arderii. Trebuie menționat faptul că pe tot intervalul procesului de ardere, oxigenul a fost prezent în interiorul cuptorului, el constituind „motorul” care a întreținut arderea. A doua zi, cuptorul a fost deschis, îndepărtarea lipiturilor și țiglelor necesitând folosirea unor mănuși de protecție, următorul pas fiind scoaterea lucrărilor din cuptor. Majoritatea vaselor prezentau o culoare uniformă, cu excepția celor poziționate în zona diametral opusă vetrei, vase care prezentau nuanțe mai deschise de ocru și brun rezultate în urma obținerii unei temperaturi mai scăzute în acest sector al camerei de ardere. Spre surprinderea noastră un vas masiv care fusese poziționat chiar în fața vetrei, prezenta o ardere neuniformă, predominant oxidantă. Acest aspect se datorează, cel mai probabil, prezenței unui curent de oxigen pătruns în cuptor. În paralel, la o examinare vizuală și acustică acesta pare să fie ars la temperatura cea mai înaltă obținută în cadrul șarjei, datorită situării lui în imediata apropiere a flăcărilor. La o analiză vizuală a materialului

ceramic și a rezultatelor oferite de termocuplu amplasat în cuptor s-a putut observa faptul că în interiorul camerei de ardere se obțin temperaturi diferite de la o zonă la alta, diferențele putând fi

semnificative. Astfel, la jumătatea cuptorului am atins temperatura de 900°C, în apropierea vetrei temperatura fiind de 1050°C și în partea opusă vetrei temperatura înregistrată a fost de 750°C. În concluzie, temperatura maximă obținută la nivelul ceramicii este situată în jurul valorii de 1050°C, iar cea minimă în jurul valorii de 750°C, valori influențate de distanța vaselor față de vatra cuptorului. Cu toate acestea, la un moment dat, temperatura din interiorul camerei de ardere a fost mult mai ridicată, fapt dovedit de topirea șamotului din material (șistul de suprafață), dar această valoare nu s-a menținut decât foarte puțin timp.

I.P Cum ai concluziona reușita experimentului ?

F.S-Principala concluzie a experimentului constă în faptul că în cuptoarele de tip arhaic cu organizare verticală, unde vatra se află sub camera de ardere, se poate obține o ardere a vaselor în atmosferă oxidantă. În timpul experimentului au fost identificate diferențe mari ale temperaturii obținute în diferite zone ale camerei de ardere, dar și posibilitatea controlării arderii doar prin semnele exterioare oferite de cuptor, acestea fiind și singurele metode utilizate de către olari timp de milenii. Totodată, materialul ceramic folosit în timpul experimentului (diferite tipuri de argile din Dobrogea), nu a suferit deformări plastice sau fisuri.

La despărțirea de un Profesor

Absolvent al Conservatorului “Ciprian Porumbescu” București, a studiat la clasa Pedagogie muzicală alături de Marius Teicu, Marcel Dragomir, Ion Cristinoiu și alții. După terminarea studiilor își exercită profesia în cadrul Școlii Populare de Artă ocupând funcțiile de profesor corepetitor la clasa Canto popular, profesor titular la clasa Clarinet, Saxofon, Teorie și Solfegii (gradul didactic I), în paralel predând și cursuri de orgă.

A fost o explozie de talent artistic, cu dragoste pentru elevii săi și cântecul românesc, a cărui sevă a moștenit-o din minunatele meleaguri natale ale Banatului. Are câteva prelucrări în culegerea “Piese corale dobrogene”. A organizat concursul “Steaua Litoralului”.

S-a bucurat de un mare respect în randul colegilor și elevilor săi. Alături de buna sa prietenă și colegă, profesor interpret Elena Ionescu-Cojocaru, în calitate de corepetitor, a continuat tradiția la un înalt nivel artistic, încă din 1983, a învățământului constănțean.

Această frumoasă tradiție a fost continuată prin grupul folcloric dobrogean “Fiii Dobrogei”, constituit în anul 2002. Printre elevii pe care i-a pregătit și au făcut performanță se numără: Laurențiu Duță, Dorina Mațară, Sirma Granzulea, Ion Amititeloaie, Tița Barbu, Alina Lăzărescu, Cristina Cioran, Ion Dinu, Marius Brutaru, Mihaela Enciu, Ionuț Petreaca, Sirin Narenji, Adriana Sofica, Ionut Cuclea, Mihaela Avram.

Acel ceva inconfundabil și de inegalat, a vrut, parcă, să ne lase prin întreaga sa ființă, luându-și zborul spre astre atât de repede.

De acolo, de undeva de sus, ADRIAN URSULESCU ne spune că oricât am îmbătrâni sau am pieri, cântecul nu va muri!

foto: Diana Bărbulescu